Atît prin lumea evocată în ele, cît şi prin stilul în care sînt rostite, amintirile unui "hoher" ale lui Dan Trif sînt o surpriză şi vor ocupa un loc aparte în peisajul prozei româneşti de astăzi.
TeoharMihadaş
Această a doua carte a ciclului cu care „hoherul" Dan Trif a hotărît să „forţeze" porţile literaturii nu aduce, faţă de prima (apărută tot la Clusium, în 1995), noutăţi spectaculare. Găsim şi aici aceeaşi rememorare faptică a unei copilării schilodite printr-o soartă nedreaptă, dar fericită totuşi, acelaşi ton (auto)ironic şi şarjant, adeseori plin de sarcasm şi durere, acelaşi limbaj frust şi încărcat de elemente (fonetice şi lexicale) populare sau locale, care dau un farmec insolit textului, aceeaşi „demitizare" a unei copilării cu care ne obişnuiserăm

Dan Trif

Din copilăria unui „hoher"
cartea a doua

Casa de Editură «ATLAS-CLUSIUM» SRL
(Director general: VALENTIN TAŞCU)
Editura Clusium
(Director: NICOLAE MOCANU)
3400 Cluj-Napoca
Piaţa Unirii 1
Tel.fax: 40-64-l96940
© Editura Clusium, 2000

Dan Trif

Din copilăria unui„hoher"

cartea a doua

Clusium 2000
Lector: NICOLAE MOCANU
Coperta: ADRIANA ANDREI
Tehnoredactare: LUCIAN ANDREI
Foto clapa I: ORBAN ILDIKO
ISBN: 973-555-250-7

Bunului meu prieten, Dr. Ioan PAŢIU

1. Imeseu

u ştiam unde mă va duce „Ime-seul Prevederilor Sociale". Nu ştiau nici cei doi copii care şi ci mergeau „unde ne-o spus tata că-i bine şi-om avea haine şi carte". Unul dintre ei mi-a întins o fotografie cu frate-su „care-i curoitor la Chendremal". „Gândeşti că-i Vinetu tuns la malagamba", i-am spus. în schimb, i-am arătat fotografia cu Sărita Montiel. „Ii soră-ta de la oraş?", m-a întrebat Marinică. „N-am soră la oraş". „Ioi, da ce ţâţe mari are!". „Joacă-n filme la Tămaşa!". Când sosea caravana cu film cu Sărita Montiel, mergeam toţi hoherii, pentru că ştiam „că-i film cu prostii în care se ţucă". Atunci, Florica Tutunaii (căreia i s-a înhâit casa şi sfatu i-a dat „provizor" o cameră la căminu cultural, unde se dezbrăcau moaşele de la Hodin când veneau să joace teatru în „Domnişoara Cucu"), deschidea uşa ce da înspre bina, s-o vadă pe Sărita. Ea înţelegea altceva din film decât mine, că, atunci când nu aveam 50 de bani pentru film şi mă uitam de la Florica,

H

vedeam cum îi curg lacrimile pe lângă nasul roşu şi „dejdinat" de atâta şters mucii. înainte ca să înceapă filmul, ficiorii mai mari se ascundeau în colţul din care urla înspre sat difuzorul cu

„Mambo, mambo cavaleiro" şi „Marina, Marina" şi povesteau cu fetele mari, **nu** ştiu ce, că pe urmă se ţucau şi se împingeau în păreţi. Silviu, „acceleraţii " îi ziceam noi, deoarece umbla prin sat repede ca trenu şi despre care Marina povestea că „o fost de câteva ori la Hodin şi-aşe s-o domnit că l-am chemat să intre-n casă şi mi-o zâs «scuzaţi, nu pot, că sânt murdar de tină»", ne întrerupea panditul, zicându-ne domneşte: „copii, nu-i frumos să vă crăciţi ochii la cei mari". „Du-te-n bănat, domnucule," îl sudu-iam noi, intrând în cămin.
Un altul care ne „nervoşa" era Viorelu Pişti, care făcea filmul. Când Sărita se ţuca mai fain, iar noi făceam „muzică" în sală imitând suspine şi plescăieli „ca s-o ajutăm la ţucat", Viorel îşi băga mâna în faţa aparatului de nu mai vedeam pe „lipideu" numai degetele lui ciolănoase. In acel moment ne apucam de ţâpotit şi de bătut cu boconcii în podele că nu ne lăsa să vedem tăt, încât Viorel îşi scotea capul pe geamul de la cabină şi ne suduia „că vă ţâp afară dacă nu tăceţi din fleanca, că ăsta nu-i film păntru

prunci, futu-vă aşe-şi-aşe". „Mă, Viorel, lasă tăt filmu , dacă-i film, ce dacă să ţucă, că gândeşti că tu nu te tuci cu Mărioara ta în cabină" - zicea Florica, ieşită în bina „tată plină de nervi". „Tu, Florică, să taci că şi-aşe tie uiţi clandistin". „Io mă uit clandistin? Ba mă-ta să uită aşe, că io n-am avut în veci nimica la uăchi". „No, lasă numa lasă că mai pupat voi filme. In veci pururi, altu nu". „Da că doară n-om putea mere la film la Cuzăplac"- răspundeam noi. „Că şi-aşc nu înţălegem nimica din filme, că bagă rola cu sfârşitu la mijloc şi începutu la sfârşit". La filmele cu ruşi nu se întâmpla acest lucru. Atunci vedeam filmul gratis şi cu dascălu lângă noi. Ne plăceau filmele ruseşti, fiindcă erau cu puşcături. Nemţii erau slabi, de-i băteau întotdeauna ruşii. Nu băgăm de seamă când Viorel încurca rolele. „Vezi ce deşteaptă îi femeia rusă", ne-a zis Jenu Pili după un film. „Ia ştie să să bată şi-n război, nu ca muierile din Tămaşa care s-o apucat die plâns şi die ţâpotit numa când o intrat ruşii în Cioslovacie". După câte un astfel de film, a doua zi toţi eram „armata sovietică". Ne făceam mitraliere din cozi de mătură şi cutii de conservă şi trăgeam din podul casei, din şură sau de pe closet în hitlerişti nevăzuţi, pentru că nimeni nu vroia să fie „nemţî".

îi ziceam proastă lui lelea Lucreţie când ne povestea că „ruşii o tras cu puşca după mine când culejeam cucuruzi". „Nu ruşii o tras, că nemţi".
„Gândeşti că ăştia n-au die lucru", vorbeau tămăsenele când îi vedeau pe mama şi pe tata lui Oronko venind de la film de la Cuzăplac şi râzând „pă ungureşte" de ce-o mai făcut „Cioplin". „Că tată sară mărg la film, ca pruncii". Mergeam o dată cu ei, că erau mari şi scăpăm de strigoii de sub podul Cuzăplacului şi de copiii de ţigan ai lui Miki, care ne cereau „dare" de câte ori treceam peste pod.
Copiii din „imeseu" mi-au spus că la ei „n-a vinit Sărita Montiel, numa Pardailian şi «Pădurianca», o găină rusă pe care o fost musai s-o taie ca să facă leveşe pentru un soldat rus care iera beteag de la rană nemţască". Şi că „tăt satu o plâns după Pădureanca"...

2. Peteleii

upă câteva ceasuri de mers, «ime-seul» intră în oraşul A şi opri într-o curte mare, plină de copii. „Gata, am ajuns. Coborâţî-vă!" - ne comandă şoferul.
In câteva minute eram înconjuraţi de o mulţime de copii, băieţi şi fete. Fratele mic al lui Marinică se apucă de plâns. „Io vriau să mă-ntorc acasă la tata, că ăştia mă mancă! Tulai, mă, ce cap mare au ăştia şi uită-tie cum le curg balele" - zise Marinică. „Dute-n trăznet, mă hâdule" - i-am spus, îmbrâncin-du-l pe unul cu cap mare, care hăţea de straiţa mea.
Fetele erau tunse strâmb, iar hainele le miroseau a „dedeteu". Aproape toţi umblau de parcă erau beţi şi rânjeau întruna spre noi. Unul se scobea în nas, făcea bobite şi apoi le lipea pe „imeseu". O fată mare şi ciocuşă trăgea după ea o cutie de conservă, râzând ca o iapă de un

pui de ţigan, care fugea după ea, încercând să se pişe în cutie. O alta se legăna lângă gard cântând: *a-a-a-a-a.* Toţi purtau

B

11

***Dan** Trif*

bocanci cu şireturile pierdute sau desfăcute şi cu haine dezbumbate. Dacă i-ar fi văzut hoherii de la Tămaşa, toţi s-ar fi ascuns în casă sau ar fi dat cu pietre.

„Ăştia-s ca Naşa Hosului" - i-am zis lui Marinică. „Da cine-i ăsta?" „Un bolund de la noi din sat, care cânta la o ceteră rămasă cu două strune, pe laiţă, lângă crucea care le mulţămea eroilor pticaţi lângă ruşi, la liberare. O bolunzât că l-o bătut securiştii mult în cap, di ce el avea circulă die tăiat lemne." „Vreau să mă duc cătră casă" -plângea întruna fratele lui Marinică.

„Aveţi cioco şi bombo?" - ne întrebă unul. „Auză-l cum voroveştie? «cu cioco şi bombo» şi-i mare ca tata" - râse Marinică.

„Avem cioco pă izmene, dacă-ţi trebe. Hai să fujim de-aicea, mă Marinică, că aice-s bolunz."

„Da undie să fujim, tu nu vezi ce garduri mari au, gândeşti că-i întisoare."

„Eu sânt educatorul vostru. Şi-acum haideţi la masă, că pe urmă vă duc la îmbăiat" - se prezentă un bătrân cărunt. Sala de mese era plină de capuri mari care mâncau. La câţiva le curgea supa pe bărbie şi pe haine şi hăpăiau ca câinii. Câte unul râgâia sau se băşea.

„Ăştia-s ca porcii din Chendremal."

„Şi ca porcii din Tămaşa."

12

***Din** copilăria unui "hoher" II*

„Voi de ce nu mâncaţi?" - ne întrebă educatorul.

„Nu nie triebe" - am răspuns în cor. „Noi mâneam turtă galbenă de la mine şi struguri de la Marinică."

„Să ştii, mă, că dacă n-aş hi mare, m-aş apuca de plâns."

„Şi io."

„Copii di-ăştia la noi nu-s."

„Nici la noi."

„Dezbrăcaţi-vă la pielea goală şi apoi veniţi să vă caut în cap" - ne ordonă femeia grasă de la îmbăiat. „Văd că sânteţi curaţi în cap. Acuma intraţi toţi trei în cadă."

Apoi cu un sopon „Cămila" ne-a săpunit peste tot.

„Pe tine nu ti-a strâns grasa die ciucur?"

„Ba bine că nu! La noi, în Chendremal, este o muiere la care bărbaţii îi zâc «permer-ză», pentru că tăt ase face cu bărbaţii, ca grasa."

Ne-am îmbrăcat în uniformă, după care ne-am dus la dormitoare. Unul pe care îl crezusem mai ocoş şi-a dat jos pantalonii de la pijama, s-a aplecat cu fundul gol spre noi şi ne-a întrebat: „Ia uitaţi-vă, mă, îs galbăn la faţă şi am mămăligă între dinţi?"

Marinică i-a tras un bocanc în «faţă» şi era să iasă cu război mare, dacă nu venea

13

***Dan** Trif*

supraveghetorul. Dar şi aşa am căpătat câteva perini grele în cap de la ceilalţi. N-am apucat bine să adormim, că cel cu «cioco şi bombo», care abia încăpea în pat, s-a apucat de urlat în somn că «vine lupu , vine lupu ».

Toată noaptea am visat cu capuri mari gata să ne mance.

Dimineaţa a venit educatorul şi ne-a dus la director, unde, din vorbele lor, am aflat că „s-au încurcat dosarele cu ministerii, aici îi a sănătăţii şi ei îs a învăţământului, nu-s păntru

ajutătoare, trebuie transferaţi dincolo, la normală, să se îmbrace cu hainele cu care au venit si să-i duceţi dincolo".

J. Poveste cu copii bolunzi

easa de copii „normală" era peste drum de „aia cu bolunz". Un „normal" ne-a văzut de pe care poartă am ieşit şi că ne îndreptăm spre ei şi s-a apucat să strige în gura mare: „ne aduc petelei, ne aduc petelei". Multă vreme n-am avut alt nume decât „peteleu ăsta". S-a adunat în jurul nostru o ceată de băieţi şi fete, care le explicau celorlalţi că „îs noi, da-s petelei, de ce trăsnet i-o adus la noi". „Noi vinim din Tămaşa şi din...", încearcă să le explice Marinică. „îs petelei, îs petelei. i-aţi auzât că zâc că vin din cămaşă. îs petelei!". Ne-a salvat un educator cu nas mare, care ne-a dus la director. „Ioi, ioi îi duce pă petelei la Boţi şi să vedeţi ce picioare în cur le trage Boţi când vede că-s bolunz", comenta ceata. Un bătrân boţit, fără degetul mic de la o mână, pufăind pe nas ca moş Găvrilă când o bătea pe Doina, iapa noastră, s-a uitat ca un mistreţ la noi, apoi la educator şi a dat ordin: „Să vină Raveca, că avem bitanji noi de înrejistrat". N-am ştiut cât

poate fi de „nărăvos" Boţi, că aş fi tăcut ca lemnul, dar m-a apucat un soi de râs ca atunci când îl vedeam pe dascălu nostru plin de praf de cretă pe faţă (ca indienii lui Vinetu) predându-ne lecţia despre „rasa mangaliţa". Am uitat că mama Lodovica îmi spunea deseori „să nu râzi cu tată gura, că nu-i fain" şi mi-am dat drumul când l-am auzit pe Boţi zicând „Să vină Raveca". Pentru că Raveca o chema pe capra noastră. „Tu, căscatule, de ce râzi acolo, că-ţi cârpesc una peste muzicuţă de te ia dracu !". „Măi mocanule (îi spuse educatorului), dă-mi dosarul ăstuia, să văd dacă nu-i pentru cei de dincolo!" Lămurindu-se şi înregistrându-ne, Boţi ne-a trimis cu educator cu tot la spălător. „Şi ăştia nie soponesc şi nie coată în cap, zise Marinică, gândeşti că avem râie". După spălat şi îmbrăcat în uniformă, educatorul ne-a lăsat în curte, spunându-ne: „atunci când auziţi clopotul, vă duceţi la pavilionul trei, la masă, seria a doua". Noi n-am mai auzit până atunci de „pavilion", dar bănuiam că nu putea fi decât una din cele trei clădiri cu etaj. în faţa „pavilioanelor" erau înşiruite o mulţime de bănci. Pe una din ele cânta o fată de ţigan, neagră ca tăciunele şi tunsă ca Pâslăriţa. Cu o voce groasă şi răguşită cânta: *„perdano, perdano, perdanooo, din suflet te*

rog să mă ierţi". Apoi mai repede: „ *Şi numai tu ştii bine să-mi ierţi greşala ce-am făcuu-u-ut".* „Cântă fain, cioara", observă Marinică. începu apoi un alt cântec: *„De când mă ştiu, eu m-am certat cu ploaia şi cu vântul. Mă întristam când norii grei întunecau pământul. Da astă-seară tare aş vrea să nu stea ploaia, ploaia ".* Apoi, tare şi nervoasă: *„Nu te mai juca azi cu viaţa mea. Da-ba da-ba da-ba-da, da-ba da-ba da-ba-da. "* Noi stăm şi o priveam miraţi, ca la serbare. Plictisită, apoi nervoasă, şi-a întors „clonţu" spre noi: „Hâş de-aici, pete-leilor!".

4. Scroafa verde fără coadă

Supă ce cioara cântăreaţă ne-a alungat cu acel „Hâş de aici, peteleilor!", nu ştiam încotro s-o luăm, pierduţi fiind în ©urtea aceea imensă a casei de copii normali. Cioara continua să cânte şi, parcă, mai frumos decât Elvira, colega mea ţigancă, cea cu care cântam în duet melodia dragă celor din Tămaşa şi din satele vecine *„dragu-mi-i mie tractoru , Când îi duduie motorii ".*

Hăbăucind prin curte, am ajuns tocmai la cocina de porci a internatului. Mare ne-a fost mirarea când dinspre mulţimea de porci venea un cântec plângăcios, când lălăit când în vălurele: *"S-au scuturat toţi tran-da-fi-ri-i-i In clipa când ne-am des-păr-ţi-i-it... "* „Auziţi mă că la şcoala asta şi scroafele cântă"- se miră Marinică. Uitându-nc mai atenţi, am văzut o scroafă verde fără coadă, cu bucile mari şi late, cu ţâţele lipite de troacă. In secunda următoare ne-a trăznit spaima văzând că scroafa se ridică în două labe şi că scroafa nu e scroafă, că semăna a

om. Era porcăreasa Iluş. Acel unic şlagăr aveam să-l auzim toţi anii de internat. Porcăresei îi tremurau bidoanele din piept din cauza trandafirilor scuturaţi de clipa despărţirii..., dar nu ne speriau ochii ei uriaşi, blânzi şi umezi ca de bovină, măriţi de nişte ochelari cât două televizore.
„Voi sânteţi copiii noi?" - ne-a întrebat Iluş. „Da" - am răspuns în cor. „Să fiţi cuminţi, nu ca ceilalţi copii care-s mai răi ca porcii mei, şi dacă nu vă săturaţi la masă veniţi la mine să vă dau pită cu marmeladă."
In mijlocul curţii era o larmă mare făcută de copiii care-l încolţeau pe unul mai mic. Speriat şi plângând, năduşit de botul de cearşafuri din braţe, copilul nu se putea desprinde de ceata care-i cânta în cor, în ritm de **rap.** „ *Culaie s-a pişat în pat Culaie s-a pişat în pat. "* L-a salvat o uşă pe care scria „Spălătorie".
Fratele lui Marinică a început să scâncească: „Da şi io mă mai scap în pat, da tata nu mă sfădea ca ăştia."
Dangătul unui clopot fixat de un molid stârni un furnicar de copii ieşiţi din săli, magazii, veceuri şi alte cotloane, ce o luau toţi la goană spre un pavilion anume. Alergau uitându-se la noi ca la nişte gândaci proaspăt sosiţi acolo. Dangătul nu mai contenea, iar pe

noi ne cuprinse o spaimă evlavioasă, gândind că trebuie musai să mergem la biserică în pas alergător. „La masă seria întâia" - urla o educatoare grasă şi roşie ca fata babei din poveste. „încolonarea" - ţipa ea. Ne-am aşezat în coloană şi aşteptam cuminţi până când doi băieţi mai mari ne-au împins în spate zicându-ne: „Voi, peteleilor, de când sunteţi în seria întâia? Marş afară!". Un copil înalt şi brunet ne-a întrebat de unde sântem. „Tămaşa şi Chendremal, de lângă Hodin" -a auzit el. „De lângă Huedin, mă, nu de lângă Hodin, că nu cred că sânteţi bozgori. Io-s tot de acolo, din Morlaca. Auzâţ aci, io o să am grijă de voi. Păntru asta trebe să-mi daţi felu tri de la masă. Dacă vă întreabă educatoarea de ce nu mâncaţi felu tri, îi spuneţi că-l mâncaţi mai târziu, c-amu nu puteţi, că-l mâncaţi afară. At înţeles?" Am dat din cap că da.
Un alt copil plângea de mama focului,
îmbrâncit fiind şi el din „încolonare", primind şi câţiva pumni în spate. Educatoarea fata-babei, l-a întrebat nervoasă de ce plânge. „I dor de acasă, tovarăşa, i dor de acasă" -răspunseră câţiva în locul celui scos din coloană.

5. Hărmălaie la cantină
n cantină era o hărmălaie, cu ţipete şi zgomote de tacâmuri, de parcă eram la nuntă la Tămaşa. Supa aburindă ne învăluia de la bocanci până la nări şi invers. Toţi trei ne-am aşezat la o masă, dar n-am apucat să întindem mâna spre polonicul din supă, că am fost ridicaţi repede de patru vlăjgani, care susţineau că-i masa lor. N-am mai găsit trei locuri la aceeaşi masă, dar educatoarea fata-babei ne-a repartizat unul câte unul pe unde mai erau locuri. De pe pereţi rânjeau spre noi Albă ca Zăpada cu piticii ei cu tot şi un iepure imens, şezând în cur şi cu dinţi lungi scoşi în afară, gata să ne muşte. Văzând cum stă iepurele în cur, m-a umplut râsul amintindu-mi de-o întâmplare cu o familie de ţigani petrecută în Tămaşa. Sosise în sat fotograful din Oradea, cel care făcea tablouri trăgându-ne în chip, îmbrăcaţi cu bluze albastre de silon, cu cravata de pionier. Victoraş, ţiganul, venise la şcoală cu toată familia, ca să le facă tablouri şi strigau la fotograf: „Domnule foto, domnule foto,

3

trage-ne, mânca-ţ-aş puţa, şi pă noi în foto, pă mama în cur şi pă noi în picioare".
Arătările de pe pereţi aveau lipite cocoloaşe de mămăligă uscată pe locurile unde acestea fac pişu şi caca. Tot de mămăligă erau şi ţurţurii care atârnau de tavan, de parcă eram în excursie la peşteri. Meşteşugul lipirii mămăligii de tavan aveam să-l dobândim foarte repede: făceam o bilă sau o formă oarecare de mămăligă, o aşezam pe coada furculiţei şi cu o lovitură scurtă în „grebla" furculiţei mămăliga sărea pe tavan cu o iuţeală de n-o vedeau nici măcar educatorii cu bicicletă pe nas.
Educatoarea fata-babei bătea din toate puterile cu bâta în masa educatorilor şi urla de-i ieşeau ochii: „Li-niş-tee!, Li-niş-tee!" In ajutorul ei a venit o bucătăreasă grasă şi fără gât, cu mustăţi şi bărbie triplă, înarmată cu un polonic uriaş şi s-a pus pe behăit... „Da mai potoliţi-vă, boi şi măgari ce sânteţi, că vă abrictălesc cu câte-un polonic în cap de vă ia mama dracului." în acel moment o mulţime de ghiulele de pâine zburară spre muntele imens de osânză, care se retrase în bucătărie suduind de pizdă şi de cine a adus-o slugă la bitangi. Larma nu se potoli până îşi făcu apariţia tovarăşul director Boţi. Acesta luă băţul de la fata-babei şi-n liniştea deplină se

plimbă printre mese. Ochii lui de mistreţ studiau, rând pe rând, fiecare masă. Se opri la masa mea şi-mi arse un băţ peste mâna cu care tocmai hăţeam carnea care nu mai încăpea în gură. îmi spuse să mă ridic în picioare şi să-i arăt care mi-e mâna stângă. I-am arătat-o şi mi-a articulat o bâtă-n palmă şi mi-a zis, „cu asta o să mai ţii de-acuma furculiţa". La fel a procedat şi cu mâna mea dreaptă, cu care am înţeles că de-atunci voi ţine cuţitul. Fiindcă tot se opri la masa mea, tovarăşul Boţi îi trase o bâtă peste spate şi colegului de la masă, pe motiv că-i lipsea un nasture de la uniformă.
„Din cauza ta, mă peteleule, că nu ştii să mănânci, m-a văzut că n-am nasture şi m-o lovit. Pentru asta diseară-n dormitor capeţi zece perne pastă cap" - mă ameninţă colegul. Cu teama de cele zece peme-n cap pe care le voi primi, am uitat de felu trei, că trebuie să-l duc afară la „protectorul" nostru din Morlaca. Uitară de felu trei şi Marinică, şi frate-so, pentru că şi lor le plăcuse prăjitura -„felu tri".

6. Mersu pe curea

La ieşirea din cantină ne aştepta băiatul din Morlaca cu întrebarea „unde-i felu tri?". I-am spus c-am uitat şi-am mâncat prăjitura. Rând pe rând ne-a tras câte-un pumn în stomac „ca să vi se aşeze mâncarea". „Mâine dacă uitat căpătat doi pumni. îmi trebe tăte felu tri, în afară de turtă dulce şi compot. Aţ înţeles?" Fratele lui Marinică nu se putea opri din plâns. Abia l-am putut împiedica să nu fugă la educatoarea fata-babei ca să-l pârască pe „protectorul" nostru din Morlaca.
„La meditaţie! La meditaţie!", auzeam strigându-se prin curte. Cete de copii se îndreptau fără chef spre un pavilion unde avea loc făcutul lecţiilor pentru a doua zi. Ne-am îndreptat şi noi spre „La meditaţie", deşi nu aveam nici o lecţie de făcut. Am primit manuale noi care miroseau frumos şi caiete, apoi educatorii ne-au repartizat în clasele cu pricina. în clasa noastră de meditaţie stătea lângă catedră o fată mare, frumoasă, cu ochii albaştri, rău uitându-se

spre copii. Am crezut că-i educatoarea noastră, dar am aflat că c doar o colegă rămasă repetentă trei ani la rând, încât tovarăşul director Boţi a fost gata-gata s-o transfere peste drum, la petelei. O chema Stoleru şi era şefă de meditaţie. Avea ţâţele mari, prea mari faţă de colegele noastre, care parcă le aveau crescute pe spate. Ţâţele ei mi-au amintit de un păretar văzut în multe case din Tămaşa. Pe păretar era cusut un bust de femeie zdravănă, cu ochii lipiţi unul de altul. Sub bust scria: *„Tare s ca o stâncă Mândră că s romîncă".*

Neştiind ce să „învăţ", am citit lecţia despre „Pârghia de gradul trei".
N-am înţeles nimic din ea, apoi m-am uitat în altă carte, din care rânjea vesel şi fericit chipul tovarăşului Gheorghe Gheor-ghiu-Dej, deşi acesta murise cu doi ani în urmă. Şi mi-am amintit cât de tare a plâns după el, de parcă-i era neam, colega mea Letiţia, din Tămaşa. Nici ceilalţi copii nu învăţau mai mult. Se trăgeau de urechi sau dădeau ghionturi în spate celor prea cufundaţi în meditaţie. Ca să nu uit de ce sunt la meditaţie, a venit la mine fata Stoleru şi mi-a tras o palmă de-am uitat şi de „Pârghie" şi de tovarăşul G. G. Dej. „învaţă!" - m-a îndemnat ea. Câteva palme împărţi şi colegilor mei.
25
Dan Trif
Ea probabil că-şi făcuse lecţiile, fiindcă citea intens din revista „Arici pogonici".
Seara, la cină, ne aştepta „ghiveci călugăresc", la care nimeni n-a cerut supliment. Urcând scările spre dormitoare, aproape toţi copiii behăiau, grohăiau, mugeau sau nechezau, de gândeai că se amestecaseră turmele de capre cu cele de porci, bivoli sau cai. După ce supraveghetoarea de noapte ne repartiza la paturi, cel care-mi promisese zece perne în cap se ţinu de cuvânt. Năucit şi ameţit de lovituri, îmi veni să cânt hora unirii. Paturile erau lipite două câte două.
„Dacă cumva faci laba, tiage-ţ patu de lângă a meu, ca să nu mă hurduci şi pă mine" mă avertiză colegul de lângă mine. „Dacă fac ce?" - l-am întrebat.
„Dacă faci ce ţ-am spus, că-ţ şi trag două pastă flit" îmi răspunse acesta.
„Ia haidaţ voi tri la mersu pă curea" ne chemă un băiat mai mare. întinse pe parchet trei curele de la nădragi, puse câte-o hârtie de cinci lei lângă fiecare cataramă şi ne zise: „Vă aşezat în genunchi, puneţ dejetu mare de la amândouă mânurile pă curea şi puneţ dejet lângă dejet şi merjeţ cu ele până la capătu unde-s banii. Dacă ajunjeţ la capăt cu ochii închişi, bani-s a voştri." Câte un băiat ne ţinea de ochi, chipurile, ca să nu „ciolim".
26
Din** copilăria unui "hoher" **II
înaintând „dejet după dejet", ne-am trezit cu nasul în ceva carne rău, rău mirositoare. Eliberându-ne ochii, am constatat cu greaţă că eram băgaţi cu nasul între bucile goale a trei copii de ţigani. Spre râsul tuturor.
7. Bătaia cu perne
upă „mersu pe curea" cu care colegii de dormitor ne botezară în prima seară, urmă o bătaie generală cu pernele. Noi, cei trei „petelei", căpătarăm la perne în cap, cu vârf şi îndesat, pentru că eram atât de proşti, încât nu ne-am dat seama că „arta"-i să te aperi şi să dai şi tu cât poţi. Marinică primi o pernă în plină faţă, de-i curse borşu din nas. Eu, împreună cu fratele lui Marinică, după câteva „încasări" bune, ne-am lăsat moi sub pat. Marinică rezista ca la Rovine. Noi doar suduindu-i în gând pe atacatori.
Bătaia cu perne îmi aminti de o păţanie a doi feciori din Tămaşa, pe carc-i puse dracii să meargă la joc la Bezded. Unul dintre ei puse ochiul pe o fătucă bălaie şi era musai ca bezdedeana să joace numai cu el. Fapt greu de împlinit într-un sat străin şi duşmănos precum Bezdedul. Drept urmare, tămăşanul fu poftit afară din căminul cultural şi „dripălit" bine de către doi vlăjgani locali, sub privirile holbate de frică ale celuilalt

B

28
Din copilăria unui "hoher"II
tămăşan. Feciorul bătut bine îi spuse consăteanului: „Mă, tu cum de n-ai sărit să m-ajuţi, să mă scapi? Ce fel de prieten eşti tu? C-ai văzut cum m-o bătut!". Atunci prietenul îi răspunse:

„Da, mă ai dreptate, am văzut ce rău te-o bătut. Da crede-mă că mi-o fost ciudă şi mie când am văzut cum te bate şi-aşe mi-o venit să sudui de Dumnezo..."
Supraveghetoarea de noapte îşi făcu apariţia în toiul bătăii. Era o moldoveancă înaltă cât o prăjină şi cu un bornău aşijderea. Despre ea colegul din patul vecin mă informă că „şoldoveanca asta se «fi» cu tovarăşul educator Mocanu". „Nu cred" - îl stârnii eu, aşa ca să mai stăm de vorbă. „Ba da, mă prostule, că tăt dormitoru am fost la geam şi-am văzut cum o trosonea lângă gardul de lângă elicopter"... „Ce fel de elicopter?" - îl întrebai mirat. „îhî, tu n-ai de unde şti. Să-ţ povestesc. Lângă gardu internatului, un om construieşte un elicopter cu motor de motocicletă. Otorităţile o zâs că, dacă el reuşeşte să facă un elicopter şi dacă elicopteru zboară, atunci îl lasă slobod pă frate-so, care-i închis în temniţă pântru omor deosebit de grav. Asta ni-o zâs iei. Odată s-o ridicat doi metri, da i-o picat motoru, care o-nceput să margă sângur pă pământ şi elicele o zburat în curtea internatului, de ierau gata s-o omoare pe Iluş,

porcăreasa. Da şi-amu tăt lucră la iei." „Precis nu minţăşti?" „Precis!".
Urmă „stingerea" de la ora nouă, moment în care începu spectacolul de muzică. Pădurean, ţâganu cel mai în etate, începu să cânte la muzicuţă „Hora muzicuţelor". Cânta fain ţiganul. Apoi toţi copiii cântară un cântec tare ciudat: *„De la Bu-Bucureşti la va-vale, tăţ ţâganii-au di-fu-zoa-zoa-re. Difu-zoa-zoa-rele nu câ-cântă Ţiganii-nii se iau la trântă Hop-şi-şe, mă, hop-şi-şe Ş-apoi rângî-tangî-tangî-ta, răngî-tangî-tangî-ta, mă, rângî-ta ".* „Ce-i aia rângî-tangî-tangî-ta?" l-am întrebat pe vecin. „Taci şi cântă şi tu" - mă lămuri acesta. Şi am cântat şi eu şi Marinică şi frate-so şi auzeam acelaşi „rângî-ta" cântat şi-n celelalte dormitoare. Aceleaşi versuri cu acelaşi refren - „rângî-ta" se relua de nu ştiu câte ori.
Un gând necurat mă făcu să cred că „rângî-ta"-ul acela era „Tată nost "-ul copiilor de-acolo.

O. Iubire, dop de porţelan

Fetele din internat erau departe de a fi mulţumite de starea lor. îmbrăcate în sarafane albastre, cu paltoane de aceeaşi culoare maron şi cu bocanci în loc de pantofi, se uitau cu ciudă la colegele lor, orăşence. Dacă orăşencele făceau „pă încrezutele" şi nu împărţeau cu ele măcar gustarea de acasă, riscau să primească drept cadou un bocanc în gleznă. Mereu tunse scurt, ca să nu facă păduchi, internistele noastre abia dacă se mai pieptănau. încălzind fierul de scormonit în sobă, îşi ondulau cu acesta părul în formă de seceră, ca să le pice pe obraz, ca la Pâslăriţa. Mai ordonate, totuşi, decât noi băieţii, în fustele lor lucitoare de atâta purtat şi de atâta călcat, te puteai căuta ca într-o oglindă. Duminica, lăsate de voie, apăreau în fuste strâmte, croite din năfrămi şi se încălţau cu pantofi de diferite forme, cu care au fost găsite în picioare când au fost aduse la casa de copii: strâmbi, decoloraţi şi scâlciaţi.
Ţigăncile dominau şi în comunitatea fetelor. Obraznice, bătăuşe şi hămesite, aces-

tora nu le făcea faţă nimeni. Ca nişte ciori, stăteau înşiruite pe gardul internatului şi strigau la orăşenii care se perindau pe drum: „tu, mâncaţ-aş, dă să halesc şi io ce-ai în jantă, n-auz tu holbată..." sau „ni la berbecele ce să holbă la noi, ce-ţ trebe mă vriei o ţâră die jumară, mă diezbumbatule..." sau „ce-i, mă babalâcule, ce-ţ tremură aşe buzăle şi mânurile, ai linje şi tu oareşce?". Când vreun cetăţean onorabil înconjura gardul şi se ducea glonţ spre biroul tovarăşului director Boţi, ciorile îşi luau zborul spre toate zările, croncănind a suduială şi a ciudă.
Două dintre ciori stăteau tot timpul împreună; încăpute şi ele pe cureaua tovarăşului director Boţi, bătute bine, acestea nu mai purtau frică de nimic. Ele trimisără o carte poştală la tov. Nicolae Ceauşescu, în care scriseră: „Tovarăşe Nicolae Ceauşescu, să ştiţ că tovarăşu director Boţi ne bate cu cureaua, ne suduie şi p-ormă ne dă ceai ca să nu mai plânjem. Aşa face şi cu

băieţii..." în urma acestei cărţi poştale, apăru în oraşul A un domn de la Bucureşti, parfumat şi cu un ghiul de aur pe degetul mic, care, împreună cu un mare şef de la judeţ, îl căutară pe tovarăşul Boţi. De atunci cele două ţigănci erau lăsate în pace şi aveau voie să se uite de sus la ceilalţi copii, ba chiar şi la educatori. Imediat au fost poreclite „ceauşeştile".

***Din** copilăria **unui** "hoher" II*

Marcela şi Todorica erau cele mai mari fete din internat, atât de mari încât puteau fi confundate cu mamele care mai veneau să-şi viziteze copiii. De ele se ştia că erau îndrăgostite de formaţia „Mondial". Ele ţineau pikup-ul internatului şi erau des auzite fredonând melodia *„Abia atingi covorul moale Mătasea sună sub picior Şi de la creştet până-n poale Pluteşti ca visul de uşor...*" La fel ca visul de uşor au plutit într-o zi cu singurul taxi şi taximetrist din oraş..., nu se ştia de unde. Iluş, porcăreasa internatului, zicea deseori că „fetele astea-s mari, au ţâţe şi se feştesc pă gură, n-a trece mult şi s-or face curve". Seara au sosit obosite şi bete ca două cântăreţe, iar sora Soa Boa le-a dus direct la spital, ca doctorul să vadă dacă mai erau fete.

Marcela şi Todorica, apucându-se de plâns, au explicat atât doctorului cât şi sorei Soa Boa că şoferul nu le-a făcut nimic, că „ce vedeţ dumneavoastră nu-i de la şofer, că-i de la dopurile de plută cu care ne jucăm seara în dormitor, după stinjere..."

N-am fost crezute şi drept pedeapsă au fost puse să lucreze la cantină ori de câte ori aveau timp liber.

Câţiva copii, imitând formaţia „Mondial", le cântau ori de câte ori le prindeau la înghesuială:

Jubire, dop de poţelan Obiect de preţ cu existenţă efemeră... "

32

33

9. Scrisoare de la Tămaşa

mi săltă inima de bucurie când Iluş, porcăreasa, după îndelungi căutări, mă găsi şi îmi înmâna un plic însoţit de vorbele: „Pă tine te chiamă Trăienică? Ai primit o scrisoare de la cineva din Cămaşa."

Emoţionat şi cu mâinile tremurânde -până atunci nu primisem nici o veste de la Tămaşa, draga de ea -, luai plicul şi citii *„Destinatar: Casa de copii normali, Trăienică, oraş A... Expeditor: Elvira, Tămaşa, corn. Cuzăplac, raion Huedin... "*

Dragă Trăienică.

Mai întîi şi la început, te cuprind şi te sărut. Te sărut numai prin carte, că de tine sînt departe. Află despre mine că sînt sănătoasă, sănătate care ţo doresc şi ţîie. Vremea este bună. Tu ce mai faci. Bade Ghiurcă mio spus adresa ta. Tăţ am aflat că ieşti la o casă de copi normali. Ovidiu, Lucica, Neluţu lui Voasi, Anjeluca lui Paşcalău, Jenu Pili, Letiţia îs bine măr g la

3

34

Din copilăria unui "hoher"II

şcoală. Ţîie cum îţ merje la şcoala aia şi cio să ieşi cînd o găti. La hoheri le pare rău că nau cu cine să să joace dia dacii şi romanii. Jenica îi tare năcăjită că ia o scris mult despre limbrici şi o adăugat şi ce nu iera în carte că limbricul este răspîndit mai mult pe sate unde oamenii nu înţeleg cei aia igenă. Lui Verjina io picat relataţi despre atacul de la Zmîrdan. Şi măicuţele lor îs tare năcăjite că amu fetele o dat a şasa oară examîn şi amu o ştiut şi mai bine da Ho dat la una 3,45 şi la aialaltă 4,50 şi tată vara o învăţat în grădină su măr.

Dascălu nost îi bine şi iei. O fost la Cluj cu trenu şi în vagon iera o ţigană grasă cu un prunc de supt ţîţă. Ţîgana so scos o ţîţă mare afară din bluză şi io zîs la prunc suje ţîţa pruncule că de nu io dau la domnu. Dascălu so nervosat şi so mutat în celălalt vagon. Iţ mai aduci aminte Trăienică cum ne jucam sus la mina de cărbuni pă vagonetu răsturnat. Io mam suit pă roata

vagonetului şi stăteam pup şi tu învîrteai roata cu mine cu tăt de mă apuca ameţeala şi vedeam Tămaşa pă cum în ceruri aşa şi păpămînt. Şi am picat ameţită de pă roată şi tu miai băgat mina su chenteş şi miai zîs ce prună roşie şi cu creastă am. Drac peliţat ce ieşti. Sîmbătă am fost la bal la noi. Fetele au început să nu

mai poarte rochii încreţite şi lungi. Le poartă întinsă şi diasupra jerunţîlor. Le zice minijupă. La bal o furato pă Măriuţa lui Uărban unu din Cuzăplac. O hăţît de ia şi o suito în o Tatra şi dus-o fost. Da Măriuţa o vinit a doua zî acasă neîncepută zîce ia că nui place de ăla din Cuzăplac, care io arătat că are două părechi de ghiboli, de porci şi nuştiu cîte raţă. La are alt drăguţ cu care vrea să se mărite după post. Io îţ spun drept că io nu cred co vinit acasă cum o mărs de la bal. Dai treaba iei. Atîta am avut săţ scriu că măicuţa mio zîs să mă duc la bold să cumpăr rişcaş şi oloi. Mi dor de tine şi aştept să vii în vacanţă la Tămaşa să merjem cu tăţî la colindat. Aştept răspuns urjent. Acolo cum îs îmbrăcate fetele că bade Ghiurcă mio zîs că acolo unde ieşti îi oraş. Mai jos îţ scriu că te sărut. Cu drag Elvira. "

10. Scrisoare către Elvira

Bestinatar:...Elvira, sat Tămaşa, stradaLnceieuliţă, comuna Cuzăplac, raion Huedin regiunea Cluj.
Dragă Elviră,
Am primit scrisoarea de la tine de care mam bucurat. Vremea este bună şi cîteodată plouă. Acuma îs la şcoala de copi normali da primaj dată am fost la şcoala de copi bolunzi la care le zîcepetelei şi care au capu mare şi tăt timpu le curje balele şiţ cer cioco si bombo. Aici numi zîcpă nume de atunci. Lmi ziceau peteleu pînă am fost cu şcoala la filmu Rio bravo. Odată la două săptămîni ne duce la film în oraş încolonaţi. Copii leau zîs la tovarăşul educator Mocanii că vreau să vadă filmu Aruncat banca în aer că Rio bravo Iau văzut da tovarăşu Mocanu nu Io văzut că nu iera deservici. Mîncarea este bună. ieri copii leo lipit la piticii lui Albă ca zăpada desenat pă păreţi dela cantină cîte o jumătate de macaroană cu brînzăîn loc de pută şi lui Albă ca zăpada o macaroană rotundă în loc de prună. Dragă Elviră să şti că numi aduc aminte săţ fi băgat mîna su chenteş cînd ai

Din copilăria unui "hoher" II

picat de pă roata vagonetului. îmi aduc aminte că numa ţam văzut pruna roşie cu creastă da nui bai că cum zîce educatoarea noastră fata-babei omu din greşeli învaţă. Dela şcoala asta nu ştiu ceo să ies că odată o vinit nişte domni şi io adunat pă copii din clasa opta şi leo zîs dacă nu ar vrea să margă să să califice la fabrica de cărămizi din Jimbolia unde o zîs domnii căs multe grădini cu mere şi pere. No vrut niciunu. Apoi leo zîs dacă nu vreau să margă la şcoala de tractorist din Aiud. Nici acolo no vrutnime. Apoi leo zîs că aici în oraş îs două locuri de ucenic cojocar. Aici so înscris Şofron ţîganu. Ceilalţi probabil că vreţi să vă faceţi doctori a spus nervos unu din domni. întro zi o vinit o bătrînă şi un bătrîn care o vrut să înfieze un copil dela noi. Pă tăţ neo înşirat şi boşotele (aşa lezîc cei deaicea la bătrîni) au trecut prin faţa şirului ca săş aleagă un copil. Cînd o ajuns în faţa mea o zîs că ăsta nui hîd dai slab şi pare plin de draci. Mam bucurat că nu mo ales. La cîţiva copii leo băgat mîna în gură ca săi coate la ghinţi. Boşotele au ales o fată faină şi o duso plîngînd tare rău că ea nu merje la boşote. Dute Marinelă io zîs fata-babei că vei fi fericită. Cînd am mers încolonat către cinematograful „Muncitoru " o doamnă grasă so oprit Ungă coloană şi o scopit una groasă şi vîrtoasă către noi. Copii mai mari o înconjurato şi de ciudă io cîntat Gra-sa urî-ta Mîn-ce-nepu-ţa
iar cîteva fete din coloană iau strigat Grasa-hîdoanca Sănepupefloanca. Spăriată şi neavînd aer doamna grasă so apucat de plîns şi de urlat de no scăpato numa tovarăşii Mocanu care o împărţit la pumni în spate la cei dimprejuru grasei. La film cînd am ajuns sala ier a plinăşi mirosea a motorină. Noi cei de la casa de copi nu aveam voie să stăm pă scaune. Stăteam printre rînduri şi pă Ungă păreţ. Rio bravo iera cupuşcături cu coboi şi dragoste în două serii. Seria a doua nam apucat so văd tată camă dureau picioarele de stat în picioare îmi iera tare cald cu paltonu pămine şi dintro dată ecranu so făcut negru şi io am ameţit. Nu ştiu cine mo scos afară că numa mam trezit singur pă o bancă în faţa „Muncitorului". De atunci tăţ copii îmi zic ameţitu ăsta nupeteleu. Sora medicală Soita Boua aşa îi zîc colegi mei căi rea beţivă singură şi esterică mio zîs că am amnemie da nui grav. Mai întrebat

cum să îmbracă fetele aicea. A le noaste se îmbracă cu sarafanăpînă aproape de boconci nu în minijupă. Băieţii avem uniformă albastră şi chipiu. După Rio bravo tăţ ne jucăm dea puşcatea. Am primit paltoane da şi astea miros a praf de pureci de aceia orăşenii se uită hîd la noi. Ce mai face iapa Doina o mai bate moş Găvrilă? Da Barşon cinele? Da voi? Mi tare dor de voi. Te sărut. Trăienică. A.R.U. înseamnă aştept răspuns urgent.
38
39

11. Domnişoara Baltă

La orele de curs mergeam încolonaţi la şcoala generală din oraş. Pentru că miroseam a praf de purici şi a dezinfectant, elevii orăşeni evitau să stea cu noi în bancă. Acest fapt nu ne deranja prea tare, deoarece „dictatura" din şcoală era direct proporţională cu numărul de elevi, deci aparţinea celor de la casa de copii. Nu ne deranja nici pâra la diriginte, atunci când muşcam din gumele de şters, frumos mirositoare, ale elevilor orăşeni sau când le furam şi le mâneam acestora gustarea pentru pauza mare. Când se uitau prea hâd la noi, precum la nişte sălbăticiuni, îi intimidam cu vorbele „bă, eşti încrezut? Te " dai mare? Poate vrei cafteală". Toată şcoala ştia că tovarăşul de istorie se „fi" cu tovarăşa de franceză. Din ora lui, jumătate ne preda nouă, jumătate tovarăşei de franceză, care îşi făcea apariţia, ştia ea când. Eram siguri, deşi nu auzeam nimic din ce-i spunea ei, că tovarăşul nu-i vorbea de popoarele migratoare. Ea era o doamnă tânără, grasă, cu un cap frumos. Tămăşenii ar fi lăudat-o

sincer: „uită-te la ea, îi faină ca o vacă". Profu de istorie mi-a confiscat o carte pe care o citeam în jumătatea de oră liberă. „Ia să văd ce citeşti tu, mă copile." „Femeia la 30 de ani, de Balzac." „Nu mai spune! Cine ţi-a recomandat-o, tovarăşa de română? Ţi-o confisc. Tu nu cunoşti femeia la 20 de ani şi sari la cea de 30?" - m-a certat el. Fie iarnă, fie vară, domnişoara Baltă, tovarăşa de educaţie fizică, nu ne-ar fi scos din clasă pentru nimic în lume. Domnişoara Baltă era o fată tare bătrână, slabă, înaltă şi cu faţa ascuţită. Deasupra protezei, care în zilele friguroase îi clămpănea în ritm de muzică sud-africană, avea de demult o mustaţă cu fire albe prin ea. Mereu îi era frig şi sigur că ăsta era motivul pentru care nu renunţa la fularele sale cu care îşi bandaja capul într-atât încât o suspectam că era cheală. Când se plimba printre rândurile de bănci, auzeam cum îi trosnesc oasele, încât te făcea să crezi că tot timpul rupe creioane. Un veşnic chiorăit de maţe întregea muzica sinistră care o însoţea. Mânca pungi întregi de biscuiţi, dar degeaba. Parcă avea tenie. Cu o agrafă îşi curăţa mereu aluatul lipit de proteză. Ochelarii cu lentile groase, pe care îi atârna de plisc atunci când ne scria notele în catalog, îi măreau la infinit ochii negri. O dată cu primele behăituri, înţelegeam că

începe ora de educaţie fizică. Sprijinită cu o mână de catedră, îşi ridica puţin fusta de sub care îi atârnau fularele înnodate pe genunchi şi ne dicta: „Faceţi caa mine genuflexiuni între băănci". Făceam la genuflexiuni împreună cu ea de ne săreau bumbii de la uniformă. Asta dura zece minute, apoi treceam la exerciţiul numărul doi, numit „aş mânca o portocală". Fiecare elev era o cifră de la 1 la 30. Când domnişoara Baltă rostea „aş mânca o portocală", elevul numără unu zicea „de ce una şi nu şapte?" „Cifra" şapte striga „de ce şapte şi nu opt?", apoi „de ce opt şi nu douăzeci?" „de ce douăzeci şi nu trei?". Şi tot aşa, până la sfârşitul orei, oră care ne lăsa gata imbecilizaţi. Şi tot aşa ani întregi. O iarnă cu multă zăpadă era să ne scape de d-ra Baltă. Stratul gros de zăpadă de pe acoperişul destul de înalt al şcolii căzu în avalanşă tocmai pe d-ra Baltă, care se grăbea să vină la şcoală, acoperind-o. Nici un elev n-a alergat s-o salveze. Dimpotrivă. Am răsuflat uşuraţi, că „s-a zis cu d-ra Baltă, acolo să îngheţe!" Dar n-a fost să fie. Un orăşean milos, după ce găsi un capăt de fular de la unul din genunchii domnişoarei, o scoase afară şi ne-o aduse cadou, pentru încă multă vreme. Ca să-i

treacă sperietura, orăşeanul îi dărui... o portocală - fruct simbol al învăţăturii acesteia.

12. Căutătorii de talente

Hu ştiu de unde aduna tovarăşul director Boţi o seamă de „cadre didactice", care de care mai ciudate. La capitolul activităţi practice şi culturale se făceau remarcate trei personaje parcă proaspăt fugite din cavouri: tovarăşul Sorinei, profesor de cor, doamna Matilda, profesoară de vioară, şi tovarăşul Clipi, maistru tâmplar. Toţi trei erau căutători de talente în mijlocul colectivităţii de copii ai şcolii.
La ora de cor, tovarăşul Sorinei, un bătrân de mult ieşit la pensie, cu o voce răguşită şi cu o proteză dentară mereu clămpănitoare şi prea mare pentru gura lui, ne selecta pe voci: vocea unu în faţă, vocea doi în spate. Voci nebătute în cuie, pentru că într-o oră eram vocea unu, iar în alta puteam fi vocea doi. Important era să cântăm o dată cu el: *„Hop-hop, hop-hop, hop-hop Foaie verde floare albastră Ce frumoasă-i ţara noastră Hop-hop, hop-hop, hop-hop Frumoasă din grija lui Dragului partidului Hop-hop... "* Când i se părea lui că sunăm bine, urla spre cor:

„Şi-nc-o dată, băieţi! Şi mai tare! Hop-hop..." După atâta *hop-hop,* nu-l puteam numi altfel decât „tovarăşu hop-hop „.
Doamna de vioară, Matilda, care mieuna precum o pisică bătrână şi aristocrată, nu ne permitea să-i zicem tovarăşa, ci doamna... în catalogul ei a trecut în dreptul numelui meu cuvântul „netalentat". Păşisem cu stângul spre vioară, deoarece la indicaţiile profesoarei de a ţine vioara cu braţul stâng, cât mai sus, mi-am amintit de dascălul din Tămaşa, care ne sfătuia să vorbim domneşte cu domnii, şi i-am spus pisicii: „Tanti Matilda, io nu pot să ţin cetera aşa de sus, că mă doare mâna". Furioasă de-i tremurau inelele de argint de pe degete, mi-a tras un arcuş în cap şi mi-a zis: „Tanti e femeia care spală veceurile, eu sunt doamnă. Ai înţeles? Şi să nu crezi că nu te-am auzit că i-ai spus colegului tău Ferghete că la voi numai ţiganii cântă la ceteră şi fără să aibă nevoie de profesoară, monstru mic ce eşti!"
Nici la tâmplărie nu mi-a surâs talentul. Tovarăşului maistru Clipi îi spuneam în ascuns „tovu sfeclă", asta de la faţa lui roşie ca o sfeclă de curând tăiată. Sfecla vorbea tot timpul cu litera „h". „Ţi-h-ne fihrezu drehpt, nu-hl tot băhbălăhbănii", îmi spunea el. încerca să ne înveţe să construim rame de tablouri. „Tuh n-ai muhşchi şih nici trhagere deh inihmă spre mehserie", a constatat sfecla.
Din copilăria unui "hoher"II
La un sârşit de program de tâmplărie, auzind **că** iar trebuie să facem curăţenie, l-am întrebat: „Tohvarăhşu Clihpi, deh ce mai trebe să aduhnăm tahlaşul şi ruhmeguşul, dacă şi aşa mai hurmează o grupă de băhieţi?". Sfecla s-a transformat în pară de foc: „Hobrazniculc! Hauziţi, măi băhieţi, ce hinteligent îi cohpilu hăsta? De haia, măi behrbece, ca harunci când mai vii aici să înveţi tîmplârie, să nu înoţi în rumeguş".
Şi sfeclei i-am părut anemic, fapt pentru care m-a trimis la sora Soa Boa, care a hotărât să mă ducă la analize. Când am auzit că-i vorba de inj ecţie, eu tot nu şi nu şi nu mă duc. Dar n-a fost după vrerea mea. Doi vlăjgani m-au suit forţat în dubita de alimente a şcolii, lângă Soa Boa care mirosea a palincă, şi dus am fost la spital. Când am văzut acul, m-am apucat de plâns şi-am încercat să-i mint „că nici la Tămaşa nu-mi făceau injecţie", „Da nici noi nu-ţi facem injecţie în cămaşă, stai cuminte", mi-a răspuns o altă soră. SoaBoas-a aşezat cu o bucă la mine în poală şi cu amândouă mâinile îmi apăsa mâna stângă pe speteaza scaunului. Apăsa atât de tare, de parcă dorea să-mi îndoaie mâna invers, la 90 de grade. De durere, n-am mai simţit acul. De şi mai mare durere, n-am avut încotro şi am muşcat-o pe Soa Boa de o ţâţă. Palmele pe care le-am căpătat erau nimic **pe** lângă ce aveam să primesc de la tovarăşul director Boţi.

13. Secretu mămăligii

Era clar pentru noi toţi că sora medicală a internatului, Soa Boa, era o beţivă. Locuia în pavilionul fetelor şi cel puţin o dată pe săptămână făcea crize de isterie. Se ştia că nu are nici un iubit şi că era sortită să rămână fată bătrână. Primul semn de criză îl dovedea când deschidea şi trântea de perete uşa cabinetului şi se punea pe plâns şi pe urlat: „Nu mai suport! Faceţi linişte, bitangi moşcoş eş piscoş eş ciunio!". Dacă vreo fată îşi scotea capul din dormitor ca să vadă ce se întâmplă, Soa Boa o întâmpina cu „Meni oz oniad piciaiabo, te curvo bitang". N-o putea linişti decât tovarăşul director Boţi, care sosea în grabă şi se închidea în camera-cabinet împreună cu Soa Boa şi cu o sticlăde„Ovidiu".
„Ioi Boţi edeş, bine c-ai venit, că nu mai suport", îi spunea Soa Boa. După care, fetele care ascultau la uşă auzeau plescăituri şi giugiuleli mormăite. Una dintre fete susţinea că „Soa Boa îl sărută peste tot pe

Boţi". Altă fată pretindea că „îi sărută mima locul de unde îi lipseşte degetu mic de la mână, de pe vremea când era vânător de munte şi o schije nemţească i-o retezat degetu ". Nu ştiam precis unde îl săruta Soa Boa pe Boţi, dar ştiam că numai el îi putea potoli isteria.
Tovarăşul de geografie, Furdui, deţinea cel mai mare şi de nepătruns secret din istoria şcolii generale: secretu mămăligii.
încă de la prima oră de geografie, ne-a spus, cu un aer de solemnitate şi sobrietate îndurerată: „Copii, când voi considera că e momentul, vă voi spune secretu mămăligii. Până atunci vreau de la voi o compunere cu titlul „Ce vedem de la fereastra vagonului, relief, climă, faună şi ocupaţia omului". Aproape toţi am scris că vedem munţi, dealuri, câmpii, vaci care pasc, oameni care taie lemne, femei care spală haine, apă, pârâu, copaci, pietre şi trenuri venind invers. Colega mea Ildiko a scris că „vacii paşte şi chintă mu-mu". Profesorul n-a fost mulţumit, deoarece n-am „dezvoltat elementu faună". Eu parcă citisem undeva despre faună, dar la extemporalul-fulger, cu unica întrebare „Ce se numeşte faună", comandat de profesor, am scris că „faună este, cum se spune în unele regiuni, animalul făunească iar în unele sate faun i se spune la luna februarie sau la căoaci

zis fierar sau în unele sate aşa îi spune la păun". Am fost ridicat în picioare şi am fost dat ca exemplu de „înţelepciunea pământului", iar „giografia" o începusem cu nota 3. Uitasem de tot lecţia despre faună şi de la difuzorul din curtea şcolii răzbătea spre urechile mele ascultătoare vocea Margaretei Pâslaru, care-mi cânta dojenitor: „ *Uitarea, cum poate fi aşa de crudă Uitarea, de ce la tine-a vrut să vină".*
Totuşi, tovarăşul Furdui era mai bun decât tovarăşul de matematică, Roman, care, dacă ne încurcam la tabla înmulţirii, ne trimitea la clasa a doua, unde, speriaţi şi ruşinaţi, ceream voie învăţătorului să-i lase pe copii să ne spună cât fac 7 x 8 sau 8x6. Spre dezamăgirea noastră, tov. Furdui nune-a spus niciodată secretu mămăligii. De fiecare dată ne spunea; „copii, când voi considera că e momentul, vă voi spune secretu mămăligii, dar până atunci arătaţi-mi pe hartă unde e situată Republica Togo" sau „...până atunci spuneţi-mi ce e aia transhumantă". De la o vreme ne era teamă când începea cu „secretu" pentru că întrebarea care urma era de fiecare dată aducătoare de note rele.
Unul dintre colegii mei, plictisit de atâta „secretu" ... ne-a lămurit că „secretu mămăligii nu poate fi altu decât elementu ce atârnă sub burtoiu mare ca globu pământesc al lui Furdui".

14. Munca din dragoste

Copii, voi trebuie să fiţ fericit că v-aţi născut în România socialistă. Voi venit din familii stricate, da nu-i vina voastră. Stătu v-a luat ca să aibă grijă de voi, statul este familia voastră, lui trebuie să-i fiţ recunoscători. Că familiile voastre v-o ţâpat ca p-un căcat lângă gard. Noi, stătu , v-am adunat ca s-ajunjeţ oameni harnici şi cinstit, oameni de nădejde ai patriei. Decât s-ajunjeţ bagabonz şi cerşitori, mai bine să muncit, că munca l-o făcut pă om. Astăz veţ vizita o fabrică, ca să vedeţ ce-i aia şi cum să munceşte. Dacă veţ învăţa bine, acolo o s-ajunjeţ!", a cuvântat tovarăşul director Boţi, înainte de-a ne trimite să vizităm fabricile de cherestea „Gloria" şi „Viitorul".

Nu înţelegeam mare lucru din ce se întâmpla cu noi la această şcoală, dar de un lucru puteam fi sigur: eram departe de a înţelege fenomenul numit „dragoste de muncă". Până şi paturile le făceam „ca să

sară banu " numai de frica pedepsei. Bocancii ni-i făceam suduind peria şi boxul şi pe cei care nu terminau odată cu făcutul, ca să ne vie rândul şi nouă, mai repede, să dăm cu cremă peste noroiul uscat. Grohăiam ca porcii şi ne băteam cu măturoaiele când eram puşi să măturăm frunzele uscate din curte. Sau, de departe, se găsea cineva să-i strige „Taci tu pizdă!" educatoarei fata-babei, când aceasta urla „La lemne!, La lemne!". Nu exista nici un fel de muncă în care să nu găsim distracţie. De la făcutul bocancilor, cel puţin trei-patru copii mai mici intrau în cantină cu o mustaţă ca a lui Chaplin. La munca cu lemnele de foc, totdeauna se găsea un băiat mai mare care, strigând „N-avem muzică!", lăsa să-i scape un lemn tăiat pe picioarele vecinului care, de durere, se-apuca de „cântat" şi de „dansat" ca indienii. Fiindcă tovarăşul director Boţi făcea alergie la cărăbuşi, în sezonul acestora era musai să-i culegem de pe aleile şi de pe băncile din curtea internatului. Fetele erau scutite de această îndeletnicire şi acesta era motivul hărţuielii la care erau supuse. Alergau ca o turmă de capre. Hăituiala continua până când una mai slabă şi costelivă, precum iapa lui Don Quijote, rămânea în urmă - selectând, fără să vrea, „specia" - şi, încăpută pe mâinile hăitaşilor care îi îndesau la spate, sub

bluza de corp, o mână de cărăbuşi foşgăitori, se oprea paralizată şi nescoţând alt sunet decât a! - a! - a! - a!

Dacă am fi adunat toţi cărăbuşii din lume, tot s-ar fi găsit unul să-i taie calea tovarăşului Boţi, care ne suduia de mama focului că nu suntem în stare de nimic. Explicaţia a venit de la un coleg mai deştept decât noi: „Cine dracu-i de vină că cărăbuşii trag la Boţi ca muştile la căcat?".

Fabricile vizitate nu ne-au îmbucurat defel. Zgomotele fierăstraielor electrice ne asurzeau. Iar muncitorii şi muncitoarele nu aveau acele feţe surâzătoare găsite în manualele din care învăţam şi nici nu păreau că sunt în stare să cânte animaţi de o fericire imbecilă ca în acestea. Femeile erau deformate, umflate parcă cu pompa şi pudrate cu rumeguş. Se uitau la noi, vizitatorii, ca la o mulţime de gândaci proaspăt sosiţi în bucătăria lor. Noi, în loc să ne uităm la aceste harnice colective de oameni ai muncii, ne-am adunat în jurul unui muncitor beat care mugea mai mult decât cânta: *„Femeiiia... Păi, fehmeia e o fihinţă - nşelătoareee... Femeiiia... Păi, ia te-nşahlă până moa-hreee... Femeiiia... Păi, decât să ai fehmeie-n casă Mai bine o găină grahsă Şi-un kilogram de vinpămasă... "*

„Nu ştiu cât de-nşelătoare poate fi nevasta beţivului, că dacă şi asta arată ca una din aceste muncitoare-cherestea, atunci cântecu ăsta l-o compus imediat după noaptea nunţii, la trezirea

din beţie" - cugetă cu voce tare tovarăşul educator Mocanu.
Praful, zgomotul şi mizeria de la „Viitorul" şi de la „Gloria" stârniră tot felul de comentarii, ca după un film prost. „Dracu mai învaţă, dacă trebe s-ajung ca umflatele alea", zise Pârţa, ca o însumare a ce gândeam cu toţii.

15. Mort în magazia de lemne

0dată ce iarna îşi făcu loc şi-n internat se auzea plânsetul isteric al circulelor de tăiat lemne. în loc de „La meditaţie!", educatoarea fata-babei urla „La lemne! La lemne!". Formând şiruri lungi de „copil lângă copil", dădeam din mână în mână lemn după lemn spre gura mâncătore de lemne a magaziei.
Pârţa, o fată cu fruntea prea teşită şi cu ochii prea bulbucaţi, plângea şi îşi îndesa în gură degetele înroşite de frig, după fiecare lemn ce-i trecea prin mîini. De Pârţa se ştia că-i o fată tare lacomă, încât era să moară încercând să mănânce un kilogram de biscuiţi, fără să bea apă. Aşa făcuse pariu cu o fată din oraş. Salvarea i-a venit de la tovarăşa de educaţie fizică, domnişoara Baltă, care s-a grăbit să-i bage ghearele pe gură şi să-i radă „tencuiala" de biscuiţi de pe cerul gurii şi de pe gâtlej. Câţiva colegi erau gata s-o „scopească" în gură pe Pârţa, auzind că „fata nu mai are salivă". Copiii o porecliseră Pârţa

pentru că aceasta era mereu plină de gaze şi nu se sfia să le dea drumul chiar şi-n timpul lecţiilor. Tovarăşul de zoologie îi spunea „sconx, treci la tablă şi vorbeşte-ne despre dihor". Făcând ochii cât cepele şi căscând gura a trăznită mirare, Pârţa aştepta să-i ajungă la urechi o „descriere" dinspre clasă. Până la urmă dihonii descris de ea era, vorba ei, „un fel de crocodil care umblă noaptea prin coteţele oamenilor ca să le mance porcii şi găinile". Profesorul îi dădea nota cinci, pentru că Pârţa sărea prima când tovarăşul întreba în clasă „Cine fuge până la farmacie ca să-mi ia antinevralgice că mă dor măselele de cât de proşti sânteţi?".
Lemnele îngheţate stârneau plânsul mai multor fete înşiruite la lucru.
Pârţa a fost aceea care m-a închis în magazia de lemne, pe motiv că, pişându-mă între lemne, n-am vrut să-i arăt „clonţu ". O panică ciudată pusese stăpânire pe mine, până la a simţi că nu-mi ajunge aerul din magazie, stare amplificată de bezna dinlăuntru. Primul gând a fost acela de a o chema în ajutor pe mama Lodovica, dar perspectiva că aceasta, moartă fiind, putea să apară numai în chip de strigoi mă făcu să-mi îngheţe sângele în vene. Şovăiam între a mă apuca de plâns, a mă ruga la Dumnezeu, a

cânta sau a muri. Mi-am dus o mână la „clonţ", dar am dat peste un ţurţure de gheaţă. Mă gândeam cu ciudă la câte soluţii ar fi găsit Tom Sawyer, Băieţii din strada Pal sau Tic Cireşarul.
Intinzându-mă pe o stivă de lemne, m-am gândit că cel mai bine ar fi să mor. Bătăile clopotului din curte mă făcură să cred că am murit deja. Mă umilea gândul că despre mine nu se va zice „mort pentru patrie" şi că nimenea nu m-a îndemnat măcar „ *Du-te la oştire, pentru ţară mori Şi-ţi va fi mormântul coronat cu flori",* ci se va zice: „mort în magazia de lemne, înconjurat de bobitele de muci din nas" sau cauza morţii: „mort de frică în magazia de lemne". Fără fanfară şi fără să mă poarte dezvelit, ca să mă vadă tot oraşul. Mă înăbuşi plânsul când văzui că intră în magazie, rând pe rând, cernite şi plânse, educatoarea fata-moşului, Sărita Montiel şi Margareta Pâslaru. înconjurând stiva de lemne, le auzeam glasurile triste şi dojenitoare: „De ce, copile drag, de ce?", îmi spunea educatoarea fata-moşului; „Porque, amigo, porque?", mă întreba Sărita Montiel; „De ce copilul e-atât de bun, uneori. Cumplit de rău, alteori. De ce?", îmi cânta Margareta Pâslaru. înconjurat de ele, simţeam cum plutesc fericit spre

paradis. O palmă trasă în obraz mă făcu să cred că destinaţia mea era nesigură, totuşi. „Scoală-te de-acolo, mă ameţâtule, că te-am cotat în tăt internatu ", mă trezi ţiganu -şef de dormitor.
In pas alergător spre dormitor, încurajat de picioarele-n fund ale ţiganului, îmi veni să cânt melodia de la cor: „ Zdrobit orânduirea cea crudă şi nedreaptă".

16. Scrisoare de la Ovidiu

ragă Trăienică, In primele mele rânduri de
scrisoare vei afla şi despre mine că fac bine şi îs sănătos sănătate pă care ţo doresc şi ţîie atît de la mine cît şi de la Dumnezo săţ ajute. Aici vremea este bună. Am primit scrisoarea de la tine şi am înţăles că eşti la oraş şi că nu vă dă voie să ieşit cînd vreţ voi în oraş. Şi noi am început demult şcoala. Merem la şcoală la Cuzăplac. Tu la ce teai înscris la franceză sau la rusă? Io mam înscris la franceză cu tăte că preşedintele de la colectiv Ho zîs mamelor noaste să ne înscrie la rusă corn înţăleje mai bine filmele rusăşti şi că la ruşi îi slobod să meri cînd vrei da la francez o să merem la pulivară. Badea Vaier o zîs că franceza îi limbă păntru curve şi că rusa îi limbă de bărbat. De zîua marei revoluţii din octombre so ţînut serbare la Cuzăplac da no fost vreme de pregătire şi nu neam putut învăţa poezia. Letiţia în loc de poezie o zîs lecţia de la franceză despre Lui Pasteor a ete un grand

B

savant frânte carele a decuverit pur la premier foa la bacii contra la răget. Jenu Pili o zîs în rusăşte de pă bina despre Şofior vadili laftamabili. Mamele noaste o plîns la serbare cînd o văzut cîte ştim şi cîteom mai şti. Pă soră mea Lucica o dat la şcoală la Hodin. Ii bine căi acolo că amu nu ne mai batem de la radio că şti că ea asculta numa răjeli cu Jimihendris. Ţaduci aminte că noi ascultam viaţa sătuli? Miai scris căţplace de Pîslăriţa da nui rea da mie îmi place de Anda. Om vedea care cîntă mai mult cînd vi la Tămaşa. Să vi la Tămaşa de crăciun să merem la colindat cu steaua şi să stai la noi nu la moşu Găvrilă că iei so însurat cu o pocăită la care îi tremură mînurile şi de care să zîce că are un parchinson da noi nu ştim cei ăla şi nici nu Ham văzut nici odată. Cîne nu poate hi că dară cînele tău Barşon no murit. Popa nost Viman so mutat din Tămaşa că so aflat că iera grec so vinit un popă tînăr care joacă fotbal cu noi şi noi nu putem sudui de Dumnezo cînd ne bagă gol. La popa ăsta nou o vinit săi ciară pomană un sărac din Petrind la care io murit familia şi iosagu şi popa io zîs că nam şi nam ceţ face casei omu sărac îs scapă pita în căcat şi i să scoală p... în biserică. Mamele noaste îl blastămă da meghiş mărg la biserică că li
frică de iad. Să şti că Lucica Potri no putut să să mărite nici amu co vinit unu Vasilică din Zutur şofer pă salvare şi părinţi iei dej aba o învăţat săzîcă cînd intră Vasilică in casă bună zîua şi cînd iese din casă la revedere că ea io zîs invers cînd o sosît io zîs la revedere şi ăla prost so ruşinat şi so întors în Zutur fără so ceară de muiere. Io la serbare am vorovit în franceză despre la Sigal e la Furmi că la Sigal o şoante tut le ete e la Furmi o travo tut lete. Măicuţa mo scoptit ca să nu mă diochi. Să şti că Jenu Pili o întrebat pă Napolioniasa bătrînă de ce umblă cracoşe şi de ce să tătpişe pă ea şi să dă cu parfum de colonie şi ea io zîs că hiba asta i să traje de la cît de mult so pîrcit cu şoferi de pă bascule că ăia o suiau şi pă volan ca so cocoşască mai bine. Amu mă opresc că măicuţa să tăt uită la mine şi mi frică să nu citiască ce ţam scris. îţ trimăt 10 lei în plic ca săţ cumperi oarece şi dacăţ mai rămîn ceva lei cumpărămi o fotografie cu Vinetu sau cu Pardailean că la Hodin nus. Amu zău că mă opresc că măicuţa o strigat la mine ca să găt cu scrisu că nu moi face popă şi să mă duc mai bine să închid coteţu cu galiţăle căi sară. Să vi de crăciun la noi ai înţăles? Cu drag Ovidiu.

59

17. Educatoarea fata-moşului

acă aveam o educatoare fata-babei, mereu nervoasă, roşie la faţă, cu părul uns lipit de bostan şi mereu urlătore precum o maimuţă, era de aşteptat, la fel ca în poveste, să apară şi fata-moşului. Şi într-o zi aceasta a apărut, în timp ce seriile de la masă hăpăiau ca câinii prânzul în cantina internatului.

Tovarăşul director Boţi, însoţit de o fată frumoasă, a intrat în cantină şi, bătând cu băţul în masa educatorilor, a grăit aşa: „ Faceţ linişte, mă bitanji, ca să v-anunţ ceva. De azi aveţi o educatoare nouă, o cheamă Gabriela şi trebuie s-o ascultat ca pă mine şi nu care cumva careva s-o jigniţi, că vă bat de vă sar bumbii. Aţi înţeles?" "Da" - am răspuns în cor.

Sfioasă şi temătoare ca o căprioară, fata frumoasă nici nu s-a uitat înspre noi. S-a aşezat la masa educatorilor şi abia s-a atins de iahnia de fasole. La scurt timp au început „analizele": „Asta nu mancă fasole, ca să n-o apuce beşitu la meditaţie", „Pă asta cine s-o

D

60

Din copilăria unui "hoher" II

asculte că i frică şi să se uite la noi", „Asta-i fata-moşului", a zis unul din dătătorii de porecle. Judecând-o după ochii castanii, uşor oblici, şi după gura mică, cu buza de jos răsfrântă şi după trupul scund dar bine împărţit, ai fi zis mai degrabă că e o păpuşă japoneză...

Sâmbăta era ziua noastră de făcut baie. împărţiţi în grupe de câte 15-20 de copii, intram goi într-o încăpere mare, cu tavanul înţesat de duşuri şi cu pardoseala plină de bucăţi albe de săpun „cheia". Ca într-o cameră de gazare, urlam până ce băieşul cocoşat regla apa rece cu apa caldă. O ploaie de săpunuri zbura spre hubloul de unde ne privea înspăimântat bătrânul Bodor, poreclit „cocoşatul de la Auschwitz", când acesta prelungea reglatul.

întotdeauna în anticamera sălii de baie stăteau educatorul sau educatoarea de serviciu şi sora Soa Boa, prin faţa cărora trebuia să trecem ca să ne controleze dacă avem vreo boală de piele, dacă am mai crescut sau -cum spunea unul - „dacă ne-a mai crescut...". Soa Boa avea o figură severă, dar mai mult ne studia partea de sub buric.

Fata-moşului nu se uita la noi şi la goliciunea noastră. Ea stătea întoarsă către o sobă de teracotă şi citea.

61

Dan Trif

La meditaţie vorbea cu blândeţe şi -culmea! -toţi o ascultam. Văzându-mi cărţile de pe bancă, mi-a zis: „Cred că eşti prea mic pentru «La Femme de trente ans» şi «Moli Flanders». Ar fi mai bine să te întorci la «Băieţii din strada Pal» şi la «Coliba unchiului Tom», de pildă. Ce zici?". Am dat afirmativ din cap, dar dezamăgit că n-am încântat-o cu lecturile mele „serioase".

„Ce-ai mai citit până acuma?", m-a mai întrebat. „Făt Frumos din Lacrimă" şi „Inelul fermecat", pe care mi le-a adus moş Găvrilă când o fost după ţoale păntru piuă, la Chendremal", i-am răspuns.

în pauză, Marinică, băiat din Chendremal, m-a întrebat: „Tu tăt din Chendremal ai căpătat şi cartea „Femeia trîntită" de care ţ-o zâs fata-moşului?". „Nu, mă Marinică" -i-am zis - „că nu tăt ce ieste pă lumea asta îi numa din Chendremal".

Tot într-o oră de meditaţie, fata-moşului ne-a cântat un cântec trist, cu o voce nefiresc de groasă pentru înfăţişarea şi vârsta ei: *„Am avutuuu un drăguţuuu Am avutuuu un drăguţuuu M-o lăsat c-o fost prostu-ţuuu... "* Pentru că toţi am izbucnit în râs, fata-moşului s-a roşit până la lacrimi şi nu ne-a mai cântat nimic, niciodată.

Fără să ştim, mulţi o iubeam pe fata-moşului.
Dirijându-mi lecturile, o însoţeam deseori la bibliotecă. Aplecat peste umărul ei, îmi plăcea parfumul ei şi lobul urechilor străpuns de cerceii în formă de inimă.
Auzindu-i vocea care ne îndemna: „Deşteptarea, puilor, că-i vremea", într-o frumoasă dimineaţă de vară m-a cuprins o nelămurit de dureroasă fericire, care mi-a umplut ochii de lacrimi. Vocea ei blîndă şi uşor cântată avea ceva din vocea mamei Lodovica, din vocea Săritei Montiel, din vocea Margaretei Pâslaru... „De ce plângi, copile drag", m-a întrebat ea.
„Nu ştiu", am bâiguit.
Alţi copii i-au răspuns: „ Plânje că precis o visat cu «femeia trântită»", „De bătut nu l-o bătut nime, da cred că i dor de-acasă".

18. Acolo, unde negrii cântă

iaţa de noapte din internat începea o dată cu stingerea dictată de supraveghetoarea şoldoveancă. Apăsând pe întrerupător, aceasta ne spunea,Gata băiet, urmeazî stinjirea, noapti bunî". în întuneric, totdeauna se găsea unul care s-o întrebe: „Bini, bini, da undi-i tovarâşu Mocanu?". întrebare fără răspuns. Boşotă - aşa îl numeam pe un băiat ridat şi gălbejit de atâta fumat - cobora primul din pat şi, aşezându-se la gura sobei, trăgea „Naţionale" după „Naţionale". Deşi arăta subdezvoltat, la toţi ne era teamă de el, pentru că ştia să bată.
După cântecul „Rângî-tangî-tangî-ta", urma să se producă artistic Boşotă. Acesta, după ce trăgea câteva ţigări, începea să cânte răguşit un cântec înfiorător, de ne trăgeam pătura peste cap de frică.
Cânta: *„Acolo, unde negrii cântă Maimuţele se iau la trântă Dând lovituri, topor după topor. Tam-tam-urile bat în urma lor."* Nu ne uitam spre sobă, ca nu

V

cumva să-l vedem pe Boşotă înconjurat de negri. La „Dând lovituri topor după topor", Boşotă răcnea şi bătea cu picioarele în podele, încât nimenea nu credea că n-au venit negrii.
„Să cânte Nana", strigau băieţii mai mari, „Sculaţi-lpeNanac-o perină-n bomău".
Nana - un băiat ca un butoiaş, mereu plin de vânturi - purta acest nume numai după stingere, când era obligat să cânte un cântec cu numele Nana.
Şi-ncepea: *„Are Nana, ce-are ea?".* Un cor de 5-6 băieţi îi răspundea cântând: *„AreNana rochie rea!".* în continuare: *„Are Nana, ce-are ea? "* Corul: *„Are Nana păr pe «ea»".* Şi tot aşa până când „ce-avea Nana" era descrisă mai ceva ca de un doctor de femei.
Urma un copil de ţigan, trist şi retras, care se văieta în diferite chipuri şi intonaţii şi pe aceleaşi versuri: *„Azi îi luni şi măine-i marţi Merg surorile la fraţi Azi îi luni şi... Au-uau-uau".* După mai multe văietături, şeful de dormitor, tot neam de ţigan, îl oprea: „Dacă nu spui de ce merjau surorile la fraţ, tacă-ţ muia!".
„Cine urmează?", întreba şefu. „Cerneală!", îi răspundea unul. „Trecem pastă el, da dă-i o perină-n bornău!"

„Cerneală" eram eu. Deşi „tanti de muzică" îmi trecuse în dreptul numelui cuvântul „netalentat", educatoarea fata-babei mă distribuie în piesa „Pata de cerneală", în rolul cu acelaşi nume. Pentru că în oraş piesa, al cărei regizor era fata-babei, fusese respinsă, reprezentaţia avu loc într-un cătun de pe lângă oraşul A. Pe mine mă îmbrăcară cu două

cearşafuri albastre şi, fără a avea ceva replică de spus, trebuia să stau pe tot parcursul piesei întins pe o bancă de şcoală. Şi „actorii", şi spectatorii holbaţi se uitau intrigaţi la mine - pata de cerneală pe care n-o recunoaşte nimeni c-ar fi făcut-o, vărsând cerneala. Piesa se străduia să-i educe pe cei ce greşesc şi nu recunosc. La final, era aplaudată echipa de elevi-oameni, conştiincioasă, care, în ciuda faptului că Grigore n-a recunoscut c-a vărsat cerneala, au curăţat pata cu propriile mâini. Fata-babei mi-a interzis să apar la aplauze, deoarece, mi-a zis ea, „tu eşti fapta rea care trebuie ştearsă".
După cântecele din dormitor, urma „făcutu indienilor". Copiii care apucaseră să adoarmă erau mânjiţi pe faţă şi pe păr cu pastă de dinţi. Alegeau şi un „şef de trib", căruia, după ce era pictat cu pastă, îi puneau o hârtie între degetele de la picioare, şi-i dădeau foc. Urletele „indianului" erau adevăratul semnal de stingere...

19. De sărbători (1)

Odată cu apropierea sărbătorilor de iarnă, copiii din internat erau cuprinşi de fervoarea numărării zilelor rămase şi o asaltau pe Iluş porcăreasa, care împărţea scrisorile sosite de la părinţi sau rude. O scrisoare care conţinea o chemare de genul: „poţi să vii şi să stai la noi în vacanţă" era mai mult decât o binecuvântare pentru cel ce o primea. Copiii de ţigan erau cei mai nefericiţi, deoarece aceştia, chiar dacă primeau un soi de „chemare", nu erau lăsaţi să plece, de teama că se vor reîntoarce cu „o haită de păduchi" - cum zicea tovarăşul director Boţi -, cu uniformele lipsă şi îmbrăcaţi ca indienii. Pentru cei rămaşi în internat se împodobea un pom de „Anul Nou" şi pe tovarăşul Clipi de la tâmplărie îl îmbrăcau în Moş Gerilă.
Ildi, colega mea de bancă, nu primise „chemare", dar era fericită că va recita o poezie cu Brăduleţul, pe care se străduia s-o înveţe: *„Brăduleţ, brăduţ dregiiţNigepeste tine Ghere — hai in hozo me Unde cald eş io - bine Cupetelei o să-mbraci Şi steluţe*

mie". Ea venise învăţată de acasă că „Ardealul fost eş este a ungurilor, de aia este noghion sep". Avram, tocilarul clasei, i-a spus că „Nu-i drept, că când o venit ungurii din Panonia noi eram deja aicea şi când ungurii o dat pastă civilizaţie noastă, pastă băile romane, pastă amfiteatre şi pastă mierea noastă de albine, n-o mai vrut să plece şi că ungurii erau în stadiu de sălbăticie şi-ş ţîneau carnea sub şaua calului şi că de la atâta călărit li-o rămas puţa mică".
Ildi nu s-a lăsat intimidată: „Nem igoz, nem igoz, că io am văzut pă tovarăţul director Boţi când o făcut pisicile în chiuveta din birou, şi iei nu-i ungur".
Maurcr, fratele lui Şofron ţiganii, cu buzele lui late şi cu nasul coroiat ca şi clanţa de la uşă, primise de la doamna de muzică un text ciudat, pe care să-l înveţe pe dinafară şi să-l cânte la serbare. îl auzeam cum croncănea prin curte cu „r"-ul său prelungit: „ *O thanem-bau, o thanembau, Vigrrrizi tohne thanem-bau..."* Ceilalţi copii îl invidiau că „puiu de cioară-i norocos, că horeşte pă limba lui".
în dormitoare, seara, se auzeau o mulţime de cântece şi nu puţini erau cei care strigau fericiţi: „Ce bine-i că mă duc acasă şi atâta o să mâne de mi-a crepa burdihanu".
Printre cei prea fericiţi, mă număram şi eu. Primisem mai multe scrisori de la prietenul meu Ovidiu, din Tămaşa, prin care
Din *copilăria* ***unui*** *"hoher" II*
eram chemat să-mi petrec vacanţa la Tămaşa. îmi era dor de satul meu, de Ovidiu, de iapa Doina, de Barşon, câinele negru ca tăciunele, de Lucica, sora lui Ovidiu, de Letiţia, de Marina care ne spunea poezii cu prostii, de casele la care vom bate la uşă când vom colinda de Crăciun, de toţi oamenii şi de toţi hoherii din sat.
Primii nişte „foi de drum", apoi urcai în trenuleţul mocănesc care, cu o mie de opriri, mă

ducea spre T. în tren, pe banchetele tari, moţăiau mineri asudaţi şi mirosind a minereu. Unii fumau, alţii beau vinars şi jucau septic.
în lungul drum în noapte, trenuleţul înghiţea sat după sat şi rareori vedeam câte o luminiţă la vreo casă atârnată de-o stea.
Cuprins de somn, n-am băgat de seamă când am ajuns la destinaţie, dar, deschizând ochii, m-au înfiorat de groază nişte cuptoare uriaşe din care ieşeau nişte limbi de foc şi mai uriaşe. Crezând că visez cu iadul, am aşteptat să se sfârşească odată, ca să nu chiar mor. O voce atotputernică îmi strigă la ureche: „Scoală-te, mă copile, şi nu dormi cu ochii deschişi!". Cuptoarele continuau să ardă şi până am urcat într-un autobus murdar am crezut că, fie şi numai pentru câteva minute, am străbătut... Infernul.

20. De sărbători (2)

Bupă nu ştiu câtă vreme, ajunsesem, într-un cobăr ticsit de muncitori navetişti, transpiraţi şi obosiţi, în Tămaşa. Satul, cufundat în noapte, îmi părea mult prea mic, iar valea, care despărţea satul în două variante posibile ca răspuns la cuvântul „stradă" scris pe plic -strada Principală sau strada înceieuliţă - era îngheţată şi acoperită de omăt, ca tot satul cu dealurile lui înalte cu tot.
Cu „ Ni, că chiar o vinit Trăienică", mă întâmpină lelea Jenică, mama lui Ovidiu, care împreună cu el mă aşteptau în spatele cobaiului.
Trecuseră doar doi ani de când plecasem din sat, dar parcă nu-l mai văzusem de-o veşnicie. Stelele, contrastând cu luminile galbene care nimbau casele din sat, creau o atmosferă de vis. Lumea se pregătea de sărbătoare. Femeile făceau colaci, cozonaci şi prăjituri. Sarmale, ceva mai încolo, fierbându-le în seara de Crăciun. în rândul hoherilor ince-

peau tratativele care cu cine merge la colindat. Majoritatea copiilor mai mici plângeau de mama focului că erau respinşi de cei mai mari.
„Nu-l iau, că nu-mi trebe, că doarme pă drum sau îi curg mucii tomna când îi de horit colinda" - zicea Jenuţu Pili despre Virjil a lui Todor din deal.
Ţiganii încă erau în mare sfadă: cine să cânte la bal la căminul cultural, ceteraşul Victor, cu Nuşka, nevasta lui Victor şi baterista satului sau muzicanţii lui Aladar, din Bizolnic. Până la urmă s-au înţeles şi au cântat toţi la un loc. De când n-o mai văzusem pe Nuşka, baterista, aceasta îşi înlocuise toţi dinţii cu alţii de fier.
Nu se schimbase mare lucru în obiceiurile tămăşenilor, doar că feţele de masă ţesute erau înlocuite cu unele de plastic, iar unele păretare, cusute cu mâna, erau schimbate cu Răpirea din serai sau cu lei sau tigri. Intrase şi moda florilor de plastic şi a covoarelor persane.
O dată cu noi, colindau şi ţiganii. Colinzile lor nu puteau fi înţelese de nimeni, fiindcă în ele nu era vorba de sfinţi sau de naştere, ci cântau despre şerpi şi alte lighioane.
Marina, cea mai bună mulgătoare din sat, mă întâmpină cu „Tulai, mă Trăienică, ai

vinit pă aice, la Tămaşe şi umbli şi tu la corindat? Bine faci, ţucu-te!"; apoi, întor-cându-se către lelea Lucreţie, îi zice: „Tu Lucreţie, tu eşti groasă şi nu mai ai mult până să-ţ vie pruncu pă lume, fă bine şi dă-i batăr cinci lei die pomană la pruncu ăsta sărac, că ţ-a ajuta Dumnezo să naşti fără dureri". Nu ştiu de ce am refuzat leii de la lelea Lucreţie, neţinând cont că s-ar putea să nască greu.
La bal, aproape că dispăruseră rochiile încreţite, şi multe fete strigau către bina pe care cântau

ţiganii: „Tu Nuşkă, bagă tango, în trăznet să te mance!".
Nuşka, nervoasă şi pe Victor că era beat, şi pe jucători „că le trebe tăt alceva", le răspundea clănţănind din dinţii de fier, de furioasă ce era: „Mai tăceţ din fleanca, că cânt ce vine la rând şi nu mai hiţ aşe nealcoşe şi nu mai cereţ numa muzică domnească, că n-aţ vinit la joc să vă trosoniţ şi să vă tăt frecat unu de celălalt. Că de mă nervez, vă fut o învârtită româniască de-ţ asuda şi la pizdă". Letiţia n-a rezistat să n-o pună la punct: „Tu ţâgană, nu vorovi aşa hâd, paie-ţ bine că ti-am ales să cânt şi amu, că de nu, ai mânca urzâci fierte, bată-te Dumnezo să te bată, moşcoşe şi piscoşe de ţâgană ce ieşti!".
Numai atât i-a trebuit la Nuşka bateris-ta ca să poată slobozi o găleată de înjurături: „Tu Letiţie, tăiete-ar doftorii pă masa de oiagă să te taie, da tu-m pui în blid sau în straiţă, tu care atâta te scociorăşti pană să dai banii care-s de dat, tu voroveşti, tu? întide-ţ pupăza aia de gură, că te blastăm de nu-i avea noroc câte zâle-i avea de-amu încolo! Scroafa!" La potopul de înjurături care a urmat, părinţii Letiţiei au hăţit-o din faţa ţiganilor, certând-o: „Tu Letiţie, gândeşti că ieşti bolundă de te sfădeşti cu ţâganii ca ţâganii. Treci şi joacă, că vez că ţî l-o luat Verjina pă Cornelaşu Lesî, că mintenaş merem cată casă."

72

21. De sărbători (3)

n căminul cultural din Tămaşa toată lumea asuda de atâta joc. Feciorii de însurat se întreceau între ei care de care să facă mai multe figuri de joc: învârtitu pe sub mână, până mai că ameţea fata, bărutu cismelor de podele, de parcă-l băteau pe Necuratu , bătutu cismelor cu mâna după fiecare rotire în ritmurile de „ceardaş" şi de „româneşte". Fetele şi nevestele prinse în roata jocului îşi întorceau capul ca găinile care, din când în când, cercetează cerul ca să vadă dacă le urmăreşte vreun uliu. Până şi Băniţoaca, fata cu capu mare cât globul pămîntesc, era roşie de atîta jucat şi îşi rotea cozile groase şi unse şi degrabă plesnitoare de ochii ce se apropiau prea mult de traiectoria acestora. Nemăritată, Băniţoaca era atentă când pe Nuşka, baterista din orchestră, o apuca cântatul, şi cânta cu patimă, alături de ţigancă, un cântec strămoşesc: *„Zâs-o mama cată mine Mărită-te tu copilă Să ai şi tu un inel Un inel şi-un bărbăţăl".* Până aici cânta Băniţoaca. Mai

3

74

Din copilăria unui "hoher" II

departe cântau nevestele preasătule de bărbaţii **lor:** *„Io-n grabă m-am măritat Şi un tont mi-am căpătat Când îi cununia mare, Tontu-mi cere de mâncare, Când îi la biserică, Tontu mi se-mpiedică...* ".
Lelea Todosâie, cernită şi plânsă că nu de mult i-o murit bărbatu , stătea pe o bancă lîngă sobă. Privea în gol şi poate că se gândea cum ar mai fi jucat şi bărbatul ei, dacă nu s-ar fi prăpădit. Până şi iapa lor Neagra era plânsă şi îndurerată de moartea stăpânului.
La înmormântare, Todosâia era gata să-şi smulgă tot părul de pe cap de atâta durere. Bocea rupându-şi mâinile: *„Tulai, mă, tu Vasilieeee... Ce-ai putut să-mi faci tu mieee... Cine mi-a cosi zănoagaaa? Cine s-a suipăNeagraaa... ".*
Firuţa Bitului, auzind ultimele versuri, se apucă de atâta râs, încât uită că era neam apropiat cu mortul.
In pauza de la miezul nopţii, ţiganii muzicanţi mâncau sarmale şi se uitau chiorâş la lumea care nu se mai ducea acasă.
Mulţi băieţi erau îmbrăcaţi în costume de „cangăr" sau de „semicangăr". Aşa îi spuneau ei la tergal sau la semitergal. Fetelor li se vedeau formele prin fustele strâmte, care invadaseră Tămaşa. Majoritatea erau grase şi sănătoase, aşa cum le plăcea mamelor lor să

fie, nu slabe şi costelive, ca fetele de la casa de copii. Eu dansai cu Elvira, dar înainte îmi lăsai pantalonii mai jos cu un lat de palmă, ca să nu se vadă că aveam boconci, nu cizme.
Anjeluca lui Titilaş era atât de grasă încât ţi se părea că joacă singură. Nu ne înghesuiam să jucăm cu ea, deoarece ea era aceea care conducea dansul, încât ne hăţea şi ne învârtea cât şi cum dorea ea. Când Nuşka baterista striga de pe bina „şi-amu vine damevalţ", Anjeluca lui Titilaş punea mâna pe Jenuţu Pili, cel mai pirpiriu dintre noi, şi zicându-i „Tu cu mine joci" îl bătea „săracul" de toţi pereţii şi de toţii dansatorii pe care îi întâlneau în focul „ceardaşului" lor.
„Şi-amu să vă gătaţ că vine «Pingui-nu »", anunţa aceeaşi Nuşka, moment în care toţi dansatorii formau un şir lung, ca un şarpe cu labe, şi săreau de pe un picior pe altul strigând din când în când „Pinguin". „Pinguin" era noul dans adus de la Cluj de către Silviu zis „Acceleraţii ".
In scălămbăiala „Pinguinului", am călcat fără voie unul din picioarele unei babe, care se uita uimită la noul dans. Din pricina durerii, baba a strigat după mine: „Uă, nu te-ar fi făcut mă-ta să te facă. Mai bine făta în locu tău un purcel pă care să-l deie de pomană!". ,

22. La un ceai cu tovarăşul Boţi

Tovarăşului director Boţi îi plăcea să bată copiii. Dacă îţi lipsea un nasture de la veston, dacă aveai urme de var pe uniformă, dacă te surprindea cu degetul în nas sau dacă, mai grav, fugeai în oraş sau căpătai vreo notă proastă, erai poftit amabil la el în birou: „Treci, te rog, la mine în birou şi aşteaptă-mă acolo", spunea cu o voce blândă de parcă te invita la sarmale. N-a trecut multă vreme de la apariţia mea în internat şi am avut onoarea să fiu şi eu invitat la el. Mi-a zis: „Du-te la mine la birou, fă-te comod pe fotoliu şi aşteaptă-mă acolo, că vin şi eu imediat. Cheam-o şi pe Oneţ cu tine ca să nu fii singur!" Oneţ era fata după care alergasem într-o sală de meditaţie, neştiind că tropăielile noastre se făceau simţite tocmai deasupra biroului tovarăşului Boţi. „Oare ce ne face Boţi, tu Oneaţă?", o întrebai pe fata care ocupa cel de-al doilea fotoliu. „Cred c-o să ne bătucească curu ", îmi răspunse aceasta, galbenă de speriată ce era.

Nu dură mult şi tovarăşul Boţi îşi făcu apariţia, vesel şi frecându-şi mâinile a nu ştiu ce satisfacţie. „Tu Oneţ aşteaptă afară, că primajdată mă ocup de ameţâtu ăsta", zise căpcăunul. Apoi, dezbrăcinându-se, îşi privi cureaua şi mi-o puse în dreptul umerilor ca pe un metru de croitor. Suflai uşurat, gândind că m-a chemat ca să-mi ia măsura pentru ceva costum nou. îmi zise „întinde-te cu burta pe fotoliu" şi m-am întins supus, crezând că-mi ia măsura şi la nădragi. Cu mâna la care îi lipsea degetul mic, mă apăsa cu capul în tapiţeria fotoliului şi, după câteva secunde, simţii un milion de muşcături de şerpi pe fund, care nu mai conteneau. Intrând în panică şi scoţând nişte zbierete animalice, strigam: „Nu mai fug! Nu mai fug!", la întrebarea repetată de Boţi: „Mai fuji ca un bolund pân clasă, ca să mă fuţ pă mine la urechi?". Nu ştiam câte curele mi-a tras Boţi, dar după o vreme l-am auzit oftând a uşurare, ca după o labă prelungă. A chemat-o apoi şi pe Oneaţa şi ne-a comandat să ne aşezăm din nou pe fotolii. „De tine, Oneţ, mă ocup mâine la aceaşi oră", i-a zis fetei. Aşezându-mă pe fotoliu, am avut senzaţia că mi-a luat foc fundul, dar eram tare curios ce mai vrea Boţi de la noi. Acesta deschise un dulap şi, după
ce ne întinse o farfurioară cu pătrăţele de ciocolată, se apucă de preparat un ceai de plante, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic în urmă cu câteva minute. Ne întinse câte-o ceaşcă şi ne

întrebă dacă dorim cumva şi câteva picături de rom în ceai. Amândoi am răspuns că da. Şi, precum în înalta societate văzută în filme, ne trezirăm bând ceai la „invitaţia" tovarăşului director Boţi. Cum e şi firesc în astfel de situaţii, n-a lipsit nici conversaţia: „Vă simţiţi bine aici, la casa de copii? Cum vă place mâncarea? Da hainele? Aţi citit cartea «Tăuraşul de Argint» din literatura chineză de azi? Nu? Păi, nu înţeleg de ce nu v-aţi înscris la biblioteca orăşenească, că acolo are cărţi şi groase şi subţiri. în «Tăuraşul de Argint» e vorba de un copil pe nume Tie-nu care seamănă cu voi, da ăsta o trecut şi prin revoluţia chineză şi abia l-au putut scăpa tovarăşii de opiu. Era copil de stradă, da tovarăşii l-au ajutat să se integreze şi să înveţe carte. Tie-nu o ajuns să înveţe şi geografie europeană, numa că la capitala României i-o zâs Budareşti. Hî-hî-hî... Trebe să citit cartea, că are multe învăţăminte de folos pentru voi. Săptămâna care vine, vine la cinematografii „Muncitorii" un film cântat despre tovarăşul Mao-Ţe-Dum. O să vă duc cu şcoala, că trebe să-l vedeţ.

Dej aba aţi făcut toţi gălăgie, că nu v-am dus la „Splendoare în iarbă", că care film îi bun numa noi ştim, nu nişte cufuriţi ca voi şi-amu căraţâ-vă de aci, că încep imediat să mă nervez, proşti şi măgari ce sunteţ. Puneţ ceaiul jos şi nu mai băgat în voi atăta ciocolată! Fuga - marş!"

Fugind nervoşi, şi eu, şi Oneaţa, am plănuit că-i vom da lui Iluş, porcăreasa, bani ca să ne cumpere o carte poştală pe care să scriem, ca şi cele două ciori, o scrisoare spre Bucureşti, care să înceapă cu „Tovarăşe Nicolae Ceausescu, să ştiţ că tovarăşul director Boti ne bate cu cureaua..."

23. Vânătorii de munte

Clubul internatului ne trezea un soi de spaimă de fiecare dată când auzeam că „diseară avem program la club". Nu ştiam dacă va fi program de film la televizor sau de „analiză a situaţiei la învăţătură". La televizor eram lăsaţi de regulă la filmele cu războiul împotriva nemţilor sau la spectacole cu hori de pe plaiurile patriei. Rareori, şi numai atunci când tovarăşul director Boti era plecat la judeţ, vedeam şi alt fel de filme, dorite şi de educatorii noştri. Când auzeam că-i vorba de „analiza situaţiei la învăţătură", ne cuprindeau fiorii groazei. „Gazdele" noastre, într-o astfel de situaţie, erau tovarăşul director Boti şi o legătură de „harţapele" aduse de la fabrica de cherestea, un fel de leaturi neprelucrate. Totdeauna tovarăşul Boti ţinea un discurs despre importanţa învăţăturii şi despre rolul nostru în acea casă de copii, altul decât acela „de a umple veceauăle cu căcat" - ţinea să precizeze el de fiecare dată. Apoi, ridicând mâna, la care îi

lipsea degetul mic, se dădea exemplu pe sine şi faptele lui de vitejie. Rostea: „Uitaţî-vă bine la mine. Io am luptat pă front la vânătorii de munte. I-am bătut pă nemţi de n-o avut noroc. într-o pauză dintre focuri o schijă nemţiască mi-o retezat dejetu mic, togmai când mă şterjeam la nas. Aşa scrie şi-n cartea asta despre luptele din Apuseni. Sânt un erou în viaţă, păntru că am ştiut să mă lupt în aşa fel încât pă mine să nu mă nimerească glonţu , numa pă iei să-i nimerească, ca să înveţe minte să nu mai cucerească ce nu-i a lor. Voi vă puneţi întrebarea, voi ce faceţi păntru ţara asta, în afară di-a umple veceauăle? Ce se va aleje din nişte cufuriţi ca voi? De la toată lumea aşteptaţi totu de pomană şi toţi să vă zacă «săracii copii de la casa de copii». Trebuie să vă intre bine în cap că voi aţi fost adunaţi de pe drumuri ca să nu ajunjeţi bagabonzi şi hoţi şi că trebuie să terminaţi măcar opt clase ca să vă puteţi califica în vreo meserie. Dacă nici asta nu vreţi să faceţi, apoi atunci am io grijă de voi. Acuma o să mă uit în cataloaje ca să văd cine o luat note de trei şi de patru". Pădurean, ţiganii , nu s-a putut opri să

nu comenteze: „Auzâţ voi acolo ce zace Boţi, că-i erou în viiaţă. Io cred că de frică, iei şi-o mâncat dejetu mic de la mână şi dacă s-ar

descălta precis c-am vedea că n-are dejete nici la picioare, de curajos ce-o fost. Numa Soa Boa, cu care să culcă, greşeşte numărătoarea de beată ce-ii precis că ea îi găseşte dejet şi pă unde nu trebe să aibă".
Urma cititul cataloagelor şi selecţionarea elevilor cu note proaste. Aproape jumătate din internişti se apropiau de locul „execuţiei". Fetele, dar nu numai ele, începeau să plângă înainte de-a le fi citit numele şi notele.
„Hai, noroc cu mâna stângă" zicea tovarăşul director Boţi, după care învârtea fiecare „ victimă" ca pe o elice, lovind-o cu o „harţapea", până ce aceasta se rupea de fundul „elevului prost la învăţătură". De multe ori „elicea", vie şi ascuţit-zbierătoare, se învârtea nebuneşte pe toată podeaua clubului, făcând pârtie liberă prin masa de copii care se grăbeau în acest sens, ca să nu primească şi ei un dos de „harţapea". Cu o voce blândă la început, tovarăşul director Boţi te invita să-ţi alegi „harţapeaua" dorită, apoi dădea drumul la un potop de înjurături, învârtindu-te şi lovindu-ţi fundu , până aproape că ameţeai. Cu faţa congestionată de efort, lac de transpiraţie şi gâfâind, nu se oprea până ce nu termina cu plutonul pedepsiţilor.
Educatorii se prefăceau că nu văd ce se întâmpla sub ochii lor, iar educatoarea fata-

moşului lipsea de fiecare dată de la astfel de manifestări.
în drum spre dormitoare, toată lumea uita de petrecerea la care tocmai participaseră şi cânta din răsputeri o melodie dintr-un film indian: *„incichidana, incichidana. Daneu-per-dana... Incichidana A-ha"* sau *„Hei tu murmu-che-murmuche... Hei tu murmuche -murmu-che. Ramaia - vastavia, Ţî-ţî-ţî-ţî!".*

24. Scrisoare de la Ovidiu (2)

Sragă Trăienică, Am primit scrisoarea de la tine de unde am aflat că nuţ place acolo. Eu sînt bine şi sănătos sănătate care ţo doresc şi ţie. Aici vremea este bună. Am cules cucuruzi, iam băgat în pemniţă şiam făcut habă cu Letiţia, Neluţu li unchiu Voasi, Nelia şi Violina li Grozan, Anjelica li Paşcalău care nio ajutat la depănuşatu cucuruzilor şi niam tăvălit pîn pănuşi pînă cîtă miezu nopţî. Nio părut rău că nai fost şi tu aice. Fetile no avut nici una budigăi pă iele da mni frică săţ mai scriu prostii că poate îmi citeşte scrisoarea măicuţa sau umflatu de poştaş care nare altă treabă cînd mere cu şareta cîtă Cuzăplac.
Aici îi mare bai cu mina de la Tămaşa că nu mai ieste cărbune şi unde o să lucre atîta amar de mineri că tăţ au silicoză şis aproape de penzie. Pă Bădiţa cel mai prost miner din sat Iopenzionat de boală co început să trimeată coşerci pă furnicular fără cărbune în iele da le sămălea ca şi cum ar fi

fost pline. Pă mult prunci io trimăs părinţi la şcoală la Hodin co zîs că aice nu să face şcoală de nici o treabă da nui drept. La şcoală la Cuzăplac tovarăşu Funie de română mio trîntit un 3 co zîs că dinadins nu vorbeşti domneşte şi literar. Amu nu ştiu cum să le spun la ai mei careo fost treaba că lecţia despre Budulea taichii uam ştiut tată pă de rost. Ştii capă la noi la creangă îi mai zîce şi gătej. No, să ştii că tata li Mateiu li Piluţ o zîs în sat că pruncii lui o ştiut tare bine la teză că io picat lecţia despre amintiri din copilărie a li Ion Gătej. Tăţ am rîs cum io zîs la Creangă. Abia aştept să vii în vacanţă la noi. Am vorovit cu ai mei şo zîs că sigur că da poţ să stai la noi. Om mere la colindat de Crăciun şi lasă că tăte or fi bune nu mai fi năcăjit. Iţmai aduci deaminte de Silviu la care noi îi zîcem acceleratu? No să ştii că părinţii lui io scris o scisoare în care soplîns că Ho luat Dumnezo un porc tomna porcii care săi taiepă Crăciun. Şi amu bagă de samă ce Ho scris iei de la oraş: Dragi părinţi, am înţeles prin ce necazuri treceţi că va decedat un porc. Eu vă sfătuiesc să nu vă lăsaţi copleşiţi de suferinţă, să fiţi mai vigilenţi şi cu puţină prudenţă veţi trece şi peste această întîmplare neprevăzută.

Condoleanţe, Silviu. Nici dascălu nost no ştiut cei aia prudenţă da părinţii lui Silviu io scris înapoi: Dragu nost nam înţăles ceai vrut să
zîci de prune sau pruneaţă şi di ce ţai pus numile de Condoleaţă Ungă Silviu că dară nu teai măritat cu unapă care so cheme ase.
Leam arătat scrisoarea ta şi la ceielalţi hoheri şi tăţ o rîs cum ai nimerit tu în oraşu ăla primajdată la şcoala aia ajutătoare de petelei cu capu mare. Pă aice una mai ieste aşa cu capu mare cît o baniţă aia din Almaş care vine în fiecare sîmbătă la noi la bold ca să cumpere pită şi la care părinţii îi scrie pe unpopir ca să nu uite două pite semialbă. Iţ mai trimet o hîrtie de cinci lei ca săţ cumperi ce vrei de iei. Am surechiat şi strugurii. Am avut mult anu ăsta. Iţ mai aduci aminte cum trăgeam must din butoi de la bade Ghiurcă din pemniţă cu un pozdăr de cînepă? Şi cum Virjil a li Todor din deal o băgat în butoi un furtun de la o basculă şi ce nio mai sfădit bade Ghiurcă că vinu io mirosit a motorină? Şi cum neam apucat tăţ de plîns cînd nio spus la ai noşti şi cum nam recunoscut nime şi nimic? O fost faine vremile alea că nu aveam atîtea prostii de învăţat şi părinţii erau mai buni cu noi. Am uitat săţ spui că la Miki ţîganu de lapodu Cuzăplacului io mînat valea mare casa şi amu nare unde sta cu tată familia lui de puradei. Amu nare cine ne mai cere dare cînd trecem pastă pod. Io bătut Dumnezo. Aştept răspuns urgent. Cu drag Ovidiu.
86
87

25. Vacanţe cu cântece

Competiţia dintre mine şi Ovidiu începuse încă din prima vacanţă petrecută împreună. Lui îi plăcea Anda Călugăreanu, mie Margareta Pâslaru. Precum microbiştii, cei mai pătimaşi care îşi împărţeau „adoraţia" între Uruguay şi Anglia, noi doi ascultam ore întregi un radio mare cât casa, ca să „cronometrăm" cine cântă mai mult, Margareta sau Anda. încet, cele două cântăreţe puseră stăpânire pe noi. Eu visam cu Margareta şi-i vorbeam în somn. Apoi am prins curaj şi-i scriam des scrisori, care începeau cu „Stimată Margareta" şi care se sfârşeau cu „Cu respect şi admiraţie, Trăie-nică din Tămaşa". începeam apoi cu „Mult-admirată Margareta", cu „Dragă Margareta", „Multiubită şi admirată Margareta", cu „Multiubita mea Margareta"... Şi iată pasiunea adolescentină! După o mulţime de scrisori, Tămaşa rămase cu gura căscată la poştaşul grăsan care îi anunţa: „Pruncu ăsta de la munte, Trăienică, o căpătat scrisoare de
88

la Pâslăriţa." Scrisoarea era o fotografie cu Margareta, îmbrăcată în oşan şi cu semnătura acesteia...
Nu trecu mult şi copiii din internat aflară de „cine îi place la peteleu ăsta".
Cântau toate dormitoarele după melodia Margaretei: *„Trandafirii tăi... S-au veştejit în glastră... Vremea a trecut... Tu m-ai uitat de mult... "* sau *„Zarzăr, zarzăr, zarzărei... M-a cuprins un dor de el".* Noaptea mă trezea deseori o pernă plezni-toare pe obraz şi-i auzeam pe unii băieţi strigând: „mai traje-i o perină pastă obraz, că ăsta iară visează cu Pâslăriţa!".
Vacanţele erau triste, când era musai să le petreci în internat. Eram duşi la filmul din oraş şi de fiecare dată aşteptam cu nerăbdare bătăile clopotului care anunţa ora mesei. Copiii care soseau din vacanţă intrau morocănoşi în programul internatului şi se supuneau suduind la depăducheatul la care erau supuşi la intrare. Puii de ţigan mâncau şi o porţie de bătaie de la tov. Boţi, pentru că majoritatea îşi lepădau uniformele prin nu se ştie ce bordeie sau căruţe şi soseau la internat înveşmântaţi în „costume de indieni"- cum ziceam noi. Seri întregi de la sosire ţigănuşii ne cântau cântece de-ale lor.
Făcuse vâlvă în oraş filmul „Vagabondul". Oamenii ieşeau plânşi din sala de cinema, de parcă le murise cineva drag. Iluş,
89

porcăreasa internatului, povesti filmul la tot internatul şi, pentru că ţinea cu noi, nu-l slăbi pe tov. Boti până când acesta nu ne lăsă la film. Scandalul izbucni când, după cele două serii de

film, ţigănuşii de la casa de copii se solidarizaseră cu neamurile lor din oraş şi când aceştia nu voiau, nici în ruptu capului, să părăsească sala, pe motiv că vor să-l mai vadă o dată pe „Avaramu, avaramu. Pă rajkapuru lor". Tovarăşa de română explica câtorva spectatori nedumeriţi de cele întâmplate: „Probabil că aceşti ţigani se regăsesc în imensa familie a străvechii Indii şi lanţurile şi rădăcinile care îi leagă sunt invizibile şi incomensurabile în condiţiile date de istorie". „Probabil" - răspunse tovarăşul de matematică. „Precis" - spuse tovarăşa de zoologie. „Afară cu ciorile!" - striga tov. Boti.
Pe coridoare şi în sălile de clase nu auzeai altceva decât „Avaramuuu, Avaramuu... Hei tu murmuche, murmuche!". Al doilea val de suferinţă în oraş pătrunse o dată cu cel de-al doilea film indian, „Articolul 420". Acest „articol" îi transformă pe toţi ţigănuşii şi pe toate ţigăncuşele noastre în cei mai originali cântăreţi de muzică indiană.
La lecţii, când erai ascultat şi priveai spre profesor sau spre tabla neagră, cu imbecilă disperare... a neştiinţă, îţi venea să murmuri „Hei tu murrmuche, murmuche. Hei tu murmuche, murmuche..."

26. In vizită Ia Bucureşti

Copiii rămaşi pe timpul verii erau trimişi în tabără la alte case de copii, facându-se schimb de copii pe timp limitat. Cel care avea un astfel de „noroc" începea cu planşete, cu înjurături şi cu întrebări de genul: „Da ce trăznet am făcut, tovarăşa, de mă trimiteţi pe mine la Prundu Bârgăului, că ăia nu dau altceva felu tri numa turtă dulce tare, de-mi sparg capu proştii de la casa de copii şi dacă prinde acolo şi 23 August se înghesuie câte zece ca să-mi mance prăjitura - felu tri?".
O vară caldă a venit însoţită de o mare surpriză: „în vara asta mergem în tabără la Bucureşti!" - decretă tovarăşul director Boti. Deci, ne aştepta Capitala, ce bucurie! Ne imaginam că acolo e ţara îngheţatelor şi a filmelor ca „Aruncaţi banca în aer"... îmbarcaţi în trei autobuze grele şi hârbuite, am pornit spre Bucureşti, fără a putea cânta vreun cântec de tabără dragă şi voie bună, din cauza vărsăturilor cauzate de gazele şi de hurducă-iala autobuzelor. Prin geamurile prăfuite

precis că lăsam să se vadă figurile noastre de maimuţe chinuite şi hăituite şi în zadar se chinuia tovarăşul educator Mocanii să ne facă atenţi la monumentele istorice şi ale naturii pe lângă care treceam. Târziu în noapte, am ajuns la destinaţie: o casă de copii plină de gândaci şi de ploşniţe, cu un bazin golit de apă şi cu un cor de broaşte cântându-ne „bine aţi venit". Dimineaţa ne-am trezit plini de bube roşii, de la măcelul la care ne-a supus armata ascunsă a ploşniţelor. Am făcut o gălăgie atât de mare, încât s-a adunat personalul care ne preluase şi care se uita mirat la noi, ca la primul cosmonaut coborât pe lună, văzut cu două seri mai târziu. „Ia uite, bre, ăştia-s ardeleni şi-s daţi dracu că au piele fină de nu suportă nici o pişcătură" - a comentat supraveghetoarea de noapte de la Bucureşti. In dimineaţa cu pricina, s-au pus pe dezinsecţie, iar noi am curăţat bazinul şi am cerut să dea drumul la apă.
încolonaţi ca un tren, am fost duşi să vizităm oraşul: multe blocuri înalte şi clădiri vechi de pe care n-ai fi putut sări fără să-ţi rupi ceva. Ne-a plăcut grădina zoologică, unde am văzut pentru prima oară cum arată o maimuţă. Eu am stat la distanţă, că mi-am amintit că moşu Găvrilă mi-a spus că, dacă te strâmbi la ele sau dacă nu le place de tine, te scuipă şi se pişă pe tine. La hipopotami,
tovarăşa educatoare fata-babei, nu ne-a putut urni de lângă gard, că ne uitam la un bărbat-hipopotam cum o „fecundează" - aşa ne-a spus educatoarea - pe hipopotămească. Ne era mereu

ciudă pe educatoarea fata-babei, am fi închis-o în cuşca cu lupii, fără să ne pară rău, dacă ne-ar fi lăsat cineva.
Cel mai mult şi mai mult ne-a impresionat primul om negru pe care l-am văzut noi. Coloana noastră l-a înconjurat, aşa încât negrul nu mai avea loc să umble pe trotuar. „Vai, uită-te la el ce negru este şi ce dinţi albi are" - ne miram în gând sau în vorbă. „Oare peste tot îi la fel de negru?", „Ioi, uită-te la el ce buzoace are... şi ce ochi roşii...". Mare minune era pentru noi negrul umblând prin ţara noastră şi ne-am fi mirat mult şi mai bine dacă nu ne-ar fi hâşâit un miliţian..., că educatorii noştri... se uitau şi ei.
Toţi doream să vedem filmul „Muşcă şi fugi", dar ne-au dus la grădina botanică, unde educatoarea fata-babei ne-a zis că-i bine să vedem „procesul de fotosinteză, care e mult mai interesant decât funcţia de reproducere la animale şi om"...
92

27. Margareta

Jn seri târzii, când nu era chip să-mi I mai intre ceva „materie de învăţat"
4în cap, gîndul, cu tot alaiul de simţuri, îmi zbura spre Margareta Pâslaru. Ascunsă în manualul de matematică, o fotografie tăiată din ziar mă privea uimită, spunându-mi parcă: „Tu n-ai de gând să-mi mai scrii?".
Şi-i scriam: *„Dragă Margareta, în primele mele rânduri de scrisoare vei afla şi despre mine că o duc bine şi sînt sănătos, care sănătate ţi-o doresc şi ţie atît de la mine cît şi de la bunul Dumnezo să-ţ ajute. Aici vremea este bună. N-am primit nici o scrisoare de la tine în afară de fotografia în costum naţional din Oaş de care s-o mirat tată Tămaşa. Cu şcoala o duc destul de bine în afară de matematică la care am primit un trei pentru că n-am ştiut regula de trei simplă. Sînt tare năcăjit că nu ştiu dacă oi trece trimestru cu cinci la matematică că la teză mi-am uitat fiţuica cu formulele în caiet şi tovarăşul Roman de matematică mi-o lipit-o sub nota*
94
Din copilăria unui "hoher"II
patru sub care a scris „meritai cinci, minus numai unu pentru fiţuică egal patru ". Nu ştiu dacă şi trimestru ăsta tovarăşa Lola de română o să mă mai poată ajuta să trec la matematicăcăi-am auzit vorovindşi tovarăşul de matematică îi spunea la Lola„ Dragă Lola cred cade data asta nu mai pot face nimic că copilu ăstaparcă-i cretin. Se uită atît de fix şi de intens la exerciţiul de pe tablă încît ai zice că cunoaşte matematici superioare da cîncl colo el se încurcaşi la tabla înmulţirii (ceea ce nu-i adevărat). Te cred că-i băiat bun că şi m ie îmi dă de fiecare dată antinevralgic cînd mă doare curva asta de măsea dar crede-mă că nu ştie matematică şi nu-l văd cum va progresa în viitor cînd are atîtea lipsuri". Te aud des la radio cum cînţi. Fără să ştie nimeni Iluş porcăreasa îmi deschide clubul unde îi televizorul şi te văd de fiecare dată cînd cînţi seara. La difuzorul din dormitor cînd cînţi nu pot să te aud că atunci toţi fac gălăgie şi îmi zic „ ia uitaţi-vămă la ameţitu ăla nu care cumva face... (ceva urît care se face singur sub pătură dacă eşti băiat) că iară-i cîntă mîndra ". De multe ori doresc nici să nu mai cînţi în dormitor atît de răi sînt. De multe ori mă trezesc cu cîte o perină pastă obraz că ei zic că vorovesc cu tine în somn. Ieri seară am ieşit din dormitor cînd toţi dormeau şi ţi-am scris o
95
Dan Trif
strofă: „Cu tine-n gînd adorm tîrziu Şi te visez pe tine, dragă, Că-mi cînţi a inimilor cînt C-o voce dulce care mă-mpre-soară." *Azi ţi-am mai scis una:* „Tu! întruchi-pare a divinităţii Ce îmi aduci prin cîntec fericire De-ai şti ce se ascunde în sufletul din mine O rază din stelele ce capu-ţi înconjoară N-ai şovăi, nici gînd să mi-o trimet. Dar raza pe care mi-ai trimite-o Tot n-ar putea străpun-ge zidul ce ne desparte Tu! Zid ce-nsemni acum absurditate Şi nu te laşi străpuns nici de-o rază de stea Un suflet radiind iubire nu te-ar putea sfărma?". *Nu ştiu dacă îţi plac dar te rog să mă crezi că-s scrise din inimă. Şi tu cînţi un cîntec care parcămi-l cînţi numai mie:* „Două inimi cîntau, cîntau... Şi ce fericiţi eram..." *La Tămaşa am numărat împreună cu prietenul meu Ovidiu de cîte ori cînţi tu şi de cîte ori cîntă Anda Călugăreanu şi ai cîştigat tu că cînţi mult mai multe cîntece. De fiecare dată cînd te aud cîntînd nu ştiu ce se întîmplă cu mine. Parcă a-şi trăi pe alt tărîm undefiintele sînt topite în sentimente, în iubire. Aştept să-mi scrii. Cu toată admiraţia şi iubirea mea... "*

După nu ştiu câte zeci de scrisori, am primit un plic ce conţinea o fotografie care o înfăţişa pe Margareta, îmbrăcată în doamnă, de data asta, iar sub chipul său scria: „ Cu simpatie, Margareta ".

După acest gest, plin de speranţă, scrisorile mele începeau cu „Mai întîi şi la început, te cuprind şi te sărut. Te sărut numai prin carte că de mine eşti departe. Aici vremea este bună..." Această înflăcărare mi-a fost răsplătită cu o pauză de cîţiva ani... timp în care eu n-am încetat să-i scriu...

28. Despre frumuseţe

Ce doreşti să ajungi în viaţă? Şi de ce?" - a fost tema la diri-genţie la aproape toate clasele. Fiecare elev trebuia să răspundă în scris la aceste întrebări. Elevii buni la învăţătură răspundeau: „Doctor, fiindcă vindeci oameni", „Inginer, fiindcă îi frumos", „Profesor, fiindcă e frumos să îi înveţi pe cei ce nu ştiu". Grosul elevilor dorea: aviator, cosmonaut ca Gagarin, că nu-i greu, că şi căţeaua Laica o fost, secretar de partid, ca să-i înveţi pe oameni să facă ce-i bine şi ce-i rău, bibliotecar, că numa stai, şi alte meserii nobile. Ţigăn-cile doreau cântăreţe de bar, ca-n filme. Una dorea să ajungă iubita lui Raj Kapoor, iar alta Vandana. Eu scrisesem „şef de cantină, că poţi mânca când vrei". Nu ştiam cine şi de ce s-a supărat pe răspunsurile noastre, că a venit un domn de la judeţ în locul dirigintilor şi acesta ne-a vorbit despre „fmmusetea de-a fi sondor, tractorist, fochist sau zidar şi agricultor", despre „că nu vă puteţi da seama încă despre valoarea obţinută prin muncă" şi

despre „cât de tare se va bucura patria dacă cantitatea muncii depuse va fi multă". De la cinematograful „Muncitorul" dispăruseră filme de genul: „Aruncaţi banca în aer", „Splendoare în iarbă", „în genunchi mă-ntorc la tine" sau „Vagabondul" şi „Vandana". în clubul internatului ne-am înghesuit ca să vedem la televizor o mamă prostituată, alcoolică şi fumătoare, care nu avea grijă de copii şi care refuza să se încadreze în muncă cinstită. Toţi ne-am mirat când am văzut că în rolul prostituatei din piesă juca Corina Chiriac, victorioasa de la „Steaua fără nume".
La următoarea oră de dirigenţie, tovarăşa părea bolnavă şi ne-a prezentat cartea „Pe Donul liniştit", din care n-am înţeles nimic, şi ne-a anunţat că următoarea temă la dirigenţie va fi despre „Frumuseţea muncii".
„Ba mai bine despre frumuseţea p...ei tale", a murmurat Marinică, colegul din Chendremal. Profesoara de română ne-a vorbit despre „frumuseţea Munţilor Apuseni, despre izvoarele nesecate de frumuseţe ale pădurilor şi ale izvoarelor", ajungând încet-încet la „tristeţea «Fefelegii» care nu putea beneficia de frumuseţe şi de minereul aurifer cărat de ea şi de calul Bator, din cauza asupririi din acea vreme". Ne-a înduioşat când am aflat că

l-a vândut pe Bator ca să cumpere julj alb pentru Păuniţa moartă, ba am devenit chiar răi şi nervoşi, că „cât putea fi de proastă Fefeleaga ca să deie calul - principalul ei mijloc de muncă şi trai - pentru o cârpă numită julj". Tovarăşa n-a fost mulţumită de comentariile noastre, zicându-ne că suntem „mai proşti decât Bator şi mai inutili decât acest animal". Nu ne-am supărat prea tare, dar nici unul n-am vrut să jucăm în piesa ei de teatru „Adaptare după Fefeleaga", deoarece nici o fată nu dorea să fie Fefeleaga şi nici un băiat să fie Bator. Numai Pârţa, colega noastră veşnic flămândă, ar fi vrut să fie Păuniţa moartă, explicându-ne nouă „că când îi mormântare, sigur trebe să facă şi colaci ca pomană". Dar numai pentru Păuniţa-Pârţa nu s-a mai făcut piesa.
Tovarăşa de română s-a ales cu numele de Fefeleaga de română, iar de tovarăşul de matematică, deşi n-avea nici o vină, se întreba pe coridoare: „iară avem oră cu Bator?". Pârţa a scăpat de numele Pârţa, devenind „Tu, Păună umflată, vez că dacă mai mânci mult, mori!"

Elevii din clasa a opta au certat-o pe tovarăşa de română: „Că de ce le-ţi făcut şi la proştii din a şasea lecţia despre Fefeleaga că iei nu-s în a opta şi-s mai proşti ca noi".

29. Despre frumuseţe (2)

— —rumoase erau toate materiile din I» care învăţam noi. Dacă am fi ştiut JL cât erau de frumoase, poate că altele ar fi fost notele din catalog. Priveam cu un fel de ciudă la colegii care toată-ziua-bună-ziua stăteau cu burta pe carte şi care ei, tot ei, erau daţi exemplu de urmat.
„Treci, Vrămi, şi mai trage şi tu câte-o labă, că ţ-o crescut coşuri şi-n ceafă de atâta istorie câtă bagi în tine".
Diriginta noastră anunţă în clasă că „Trebuie să vă pregătiţi politic la modul cel mai serios pentru a deveni membri ai uniunii tineretului comunist" şi ne împărţi la fiecare elev broşuri cu „Condiţiile care trebuiesc îndeplinite pentru a deveni membru utc". La scurt timp de la acest anunţ, a urmat încă o serie de vizite la muncitorii din fabrici, la care ne uitam cam de sus, deoarece noi nu eram nevoiţi să facem ce făceau ei şi nimănui nu-i trecea prin gând că va fi atât de prost încât să lucreze la o fabrică de tăiat lemne. Vizite am făcut şi în pustietatea munţilor care înconjurau oraşul A, pentru a vedea unde şi

„cât de greu au muncit înaintaşii noştri ca să scoată aur din creierii munţilor, pentru ca noi astăzi să trăim în pace şi progres" - cum ne spunea tovarăşa de dirigenţie. „Exploatarea era grea atât a aurului cât şi a minerilor de pe aceste plaiuri", ne explica ea. „Voi, copii, mai presus de toate trebuie să ştiţi că a munci nu e ruşine. E ruşine a fi leneş şi prost la învăţătură", completa ea.
„A munci nu e ruşine", m-a făcut să-mi amintesc cu ciudă de bade Ghiurcă, din Tămaşa, tutorele surorii mele Anişoara, care, după moartea mamei mele adoptive Lodovica, mă punea la munci grele tocmai când toţi hoherii mergeau la film sau la războaiele din jurul satului. Văzând cum, de necaz şi ciudă mare, îmi curgeau lacrimile şi mucii pe lemnele pe care le tăiam cu firezul, bade Ghiurcă mă consola cu „A munci nu-i ruşine, măi pruncule!" - vorbă auzită şi de Neluţu lui Voasi, apoi de toţi hoherii care mă întrebau „Vii la film, că-i cu puşcături, sau tu trebe să te duci iară la «A munci nu-i ruşine?»".
Frumos şi foarte bărbătesc de curajos mi se părea atunci când bade Ghiurcă mă lua cu el în valea care-i trecea aproape de casă şi săpam amândoi din răzorul de „vizavi", ca, atunci când vine valea mare, valea să sape din pământul vecinului, nu din cel al lui bade Ghiurcă. Bade Ghiurcă îmi spunea: „Vez , nu face larmă, ca nu care cumva să ne prindă

vecinu că săpăm din a lui". N-am făcut nici larmă, nici zarvă, dar într-o zi vecinul, bade Gligor, a venit aproape de răzor ca să vadă dacă mai are gândaci de Colorado pe cartofi. Bade Ghiurcă l-a văzut primul şi s-a pus pe fugă, ca un hipopotam din cartea cu animale, gras şi greu cum era, şi m-a lăsat pe mine paralizat în mijlocul văii. „Tu ce coţ acolo în vale, mă pută, şi ce faci cu sapa?". „Săp", i-am răspuns. Când a văzut unde şi cât am săpat din răzor, şi-a dat drumul în vale suduind: „Ai, da futuţ prescura ta de bitang, apoi tu aice ţ-ai găsât de săpat? No, stai tu numa în loc că-ţ dau io tăt săpat!". Nu m-a prins, dar tot satul a aflat ce-am făcut eu şi numai eu.
Tot bade Ghiurcă mă ridica şi mă trecea peste gard, la Botuleasa, vecina lui, ca să culeg merele şi prunele căzute pe jos, că numai ale lui nu-i ajungeau. Şi aici am fost prins, dar cu adevărat prins, nu numai văzut. Botuleasa bătrâna m-a cules de pe gardul pe care nu-l puteam trece şi mi-a cărat la pumni în spate, mi-a golit coşarcă şi mi-a zis, printre pumni: „Ii slobod şi-i fain ce faci tu amu, că-i ajunje hoţ şi ti-or băga la întisoare. îi fain, ha? Spunie mă,

nienorocitule, îi fain?". Botulesei i-am spus că nu-i fain, dar nu acelaşi lucru le-am zis şi hoherilor cărora le-am povestit „Ce fain poate hi cu Bade Ghiurcă, când nu tăiem lemne".
102
103
o 30. „încrezător în steaua ta"
u cunoşteam fericire mai mare decât aceea de a fi utecist. Simţeam, fără putinţă de-a-mi explica, un soi ciudat de mândrie amestecat cu un comportament izvorât nu-ştiu-de-unde. Auzisem des de la tovarăşul director Boţi şi de la unii profesori că noi, cei de la casa de copii, trebuie să fim fii de nădejde ai acestei ţări, pentru că partidul este părintele nostru **bun** care are grijă de noi dându-ne haine, mâncare şi educaţie ca să ajungem oameni. „Altfel, nu-ţi fi altceva decât nişte lighioane care numa mâncat şi umpleţ veceauăle" - ne prorocea acelaşi tovarăş Boţi.
Simţeam o fericire tâmpă că nu ne-am născut în-nu-ştiu-ce-ţară-blestemată, „unde oamenii mor de foame, dorm pe sub poduri în cutii de carton şi se droghează şi n-au unde lucra". Acuma, că „n-au unde lucra" nu ne făcea să ne fie milă, dar chiar ca o ţară întreagă, bătută de capitalism, să doarmă sub poduri... credeam că nu putea fi altfel decât proastă şi nedescurcăreaţă. Dacă nu spuneam, cel puţin gândeam că ce bine-i şi ce fain îi că noi ne-am

H

104
Din copilăria unui "hoher"II
născut în România şi că la noi îi socialism. îl iubeam şi pe tovarăşul Nicolae Ceauşescu ca pe tata nost , care are grijă ca să ne meargă bine. Când Tovarăşul a venit în vizită la judeţ, ne-au dus şi pe noi să-l vedem şi-am fost fericiţi şi-am bătut din palme până ni s-au roşit. Şi după orele de istorie eram mândri de cât de viteaz a fost poporul nostru şi armata noastră. Râdeam de săracii de turci că de nu-ştiu-câte secole la rând le-am dat în gură şi la meclă de n-o avut aer. Ştiam că „în momente de cumpănă" - cum zicea tovarăşul de istorie - lupta şi poporul cu tot ce putea el, ca să flămânzească hoardele năvălitoare: ardea holdele de grâu, otrăvea fântânile şi duceau vacile şi porcii în mijlocul codrilor, unde se ascundeau şi ei, pentru că nu aveau arme. Şi cât am râs la lecţia despre „Insurecţie", „că ce futai le-o tras armata română, condusă de partidul comunist, la nemţi, că când le-o fost nemţilor lumea mai dragă noi am întors puştile împotriva lor şi i-am bătut împreună cu armata sovietică, de până în ziua de azi le merge tot rău", ne făleam noi. Era să-l luăm la bătaie pe colegul nostru Micloş, care ne-a jignit zicând: „Mă, voi aţi fost atâta de viteji că bărbaţii voştri s-o îmbrăcat în rochie-nădrag, ca să se creadă că-s muieri şi să nu-i ieie la oaste şi ca să nu le-o tragă şi lor turcii purtau rochia asta cusută-ntre craci". Marinică din Chendremal l-a pus la
105
Dan Trif
punct: „Auzâţ mă la unguru ce voroveşte. Tomna voi bateţ din fleanca, voi care de când sânteţ pă lume aţ fost tăt timpu înjugat de austrieci, până v-am liberat noi cu ruşii..."
Cei care cântam bine şi recitam bine am fost selectaţi pentru un „montaj-literar-artistic" dedicat zilei celor ce muncesc. Aveam o poezie frumoasă şi mă străduiam s-o recit cât mai bine la serbarea cu pricina. Sub lumina reflectoarelor, în faţa unei săli arhipline, îmbrăcat frumos, cu un zâmbet mândru pe faţă, când mi-a venit rândul, am recitat cu patos: „ *Pământul Tău pe tălpi nu-l pot căra Şi nici topi azurul în pupile In dar Ţi-aducputerile-mi umile Şi-ncrezător rămân în Steaua Ta Partidul meu cel drag... "* A urmat o pauză, timp în care am stat ca o stană de piatră în faţa publicului... Nu mi-am mai amintit nici un vers şi nu ştiam ce caut eu în faţa mulţimii care se uita îngrijorată la mine. Auzeam vocea tovarăşei de română

care-mi şoptea speriată „Zi mai departe sau ia-o de la început". Am luat-o de la început, dar de la „Partidul meu cel drag" nu-mi mai aminteam nimic. Am simţit doar o mână puternică trăgându-mă de guler şi târându-mă în culise.
Din „tâmpit şi ameţit" nu mă scotea nici tovarăşa de română, nici tovarăşul de la cultură şi nici chiar eu.

31. Aspiranţi UTC

ecretarul UTC pe şcoala din oraşul A, un băiat plin de coşuri şi cu o privire de bovină nejustificat înspăimântată, ne întrerupse ora de muzică pentru a ne anunţa că elevii buni şi foarte buni la învăţătură să-l caute în pauză la birou, pentru că trebuie să le deie maculatură după care să înveţe „în vederea primirii în rândurile UTC." Eu, mereu ameninţat de corigenţie la matematică, am oftat uşor dezamăgit că nu voi putea fi primit în acele „rânduri". îmi aminteam cât de pătruns şi cu câtă mândrie şi emoţie imbecilă rosteam „Salut voios de pioner", la Tămaşa, de fiecare dată când întâlneam un alt hoher-pionier, cu aceeaşi cravată roşie fluturând pe bluza de silon, de care nu ne despărţeam numai când dormeam.
Profesorul de muzică arboră un rânjet şi mai mulţumit când ne anunţă că „în această situaţie trecem de la „Cucuie pasăre sură, Cuc", la „Partidul meu iubit". Şi noi după el: *„Hop, hop, hop, hop, Partidul meu iubit Mândria mea Iţi mulţumesc frumos Din toată inima... "*

S

Dar, cum fericirea vine tocmai când nu te aştepţi, după câteva zile, acelaşi secretar UTC ne vizită din nou ca să ne anunţe că „conform unei statistici de care trebuie să ţinem cont, numărul celor care aspiră la cinstea de a fi utecist trebuie înmulţit cu încă trei elevi". Mare fericire pe mine, pe Marinică din Chendremal şi pe copilul din Morlaca.
„Maculatura" care trebuia învăţată era multă şi mai grea ca o „materie". In consecinţă, nimeni din „cei care aspiră" nu ne-am strofocat prea tare s-o învăţăm. Când a sosit data „alegerilor utc" eram gata să ne pişăm de teama că n-om şti nimic. Şi noi, ultimii trei aspiranţi, nici n-am ştiut mare lucru din ce-i interesa pe cei din prezidiu. Tovarăşul de Cunoştinţe social-politice m-a întrebat: „Spune-ne, tovarăşe, ce funcţie are tovarăşul Nicolae Ceauşescu". Am zâmbit satisfăcut, fiindcă cum era să nu ştiu atâta lucru, şi am răspuns frumos, nu ca la matematică: „Tovarăşul Nicolae Ceauşescu este şef la partidul comunist român şi şef peste RSR".
Aprecierea răspunsului a făcut-o secretarul de partid pe şcoală: „Mă copile, tovarăşul Nicolae Ceauşescu este secretar general al Partidului Comunist Român. Şef poate fi tată-to la colectiv sau şef, şef de post, poate fi miliţianu de la voi din sat". Marinică din

Chendremal a răspuns aproape ca mine la întrebarea „Ce este partidul comunist român?". Marinică: „Partidul comunist român este un lucru de sus, la care nu poţi ajunge numai dacă eşti harnic şi cinstit acolo unde eşti". Cel din Morlaca a răspuns că „Partidul comunist român s-a fiinţat o dată cu revoluţia socialistă din octombie, era noastră". Prezidiul s-a arătat profund supărat şi nu ne-a primit atunci în rânduri. Am intrat cu altă ocazie, când poate că a fost mulţumit de răspunsurile noastre în scris.
După acel insucces, uteciştii mai vechi şi mai noi se uitau la noi, cei trei amânaţi, de parcă aveam păduchi, iar tovarăşul profesor de cunoştinţe social-politice ne-a trecut câte o notă de trei, fără să fi răspuns atunci la ora lui.
Noi ne-am prefăcut că ne doare-n cur, că toţi se uitau hâd la noi. Marinică le-a şi răspuns: „No, şi ce-i dacă nu ne-o ales; c-am vorovit cu tata când o fost la mine şi mi-o zis că să-i dau

în bănat, că-n aşe ceva nu-i musai să intru, că acolo intră numa hoţî şi tâlharii". Zicând acestea, Marinică s-a trezit într-o zi dus la biroul organizaţiei de bază, unde a dat explicaţii: „Io să fi zis aşe ceva?! Să-i trăznească pă cei care-o zâs că io am zâs sau tata?"

32. Poveştile serilor lungi (I)

acanţele petrecute în internat nu erau fericite. Ne plictiseam tare şi nu eram atenţi decât la clopotul care anunţa adunarea pentru masă. Salivam la fiecare bătaie a acestuia şi galopam spre uşa cantinei mai ceva ca o turmă hămesită.
Serile erau lungi şi pline de cântecele de jelanie ale colegilor ţigani. Mereu flămânzi, ţiganii dădeau atac la cojile de pâine uscată pentru porcii îngrijiţi de Iluş şi seara făceau comerţ cu ele „contra la felu tri de mâine la amiaz".
In loc de ştiutele poveşti din literatură, care nu ne interesau, după stingerea luminii din dormitoare, şeful de dormitor dicta: „Tu, ăla nou, de lângă perete (sau de lângă sobă sau...), înainte de-a face laba, povesteşte-ne viaţa ta". Copilul numit povestea cu sinceritate despre viaţa lui până în momentul sosirii la casa de copii: „io am fost crescut de mama, că tata şi cu mama s-o despărţit, că lui mama nu i-o mai plăcut de tata, pentru că tata

V

*Din copilăria **unui** "hoher" II*

venea tăt timpu beat şi o bătea pe mama şi pe noi. Tata zicea că doi dintre fraţii mei nu erau a lui şi că vecinu le era tată, că amândoi aveau semn pă sprinceană, ca şi vecinu . Când mama şi cu tata erau duşi de-acasă, venea unchiu Gheorghe şi ne mânca tată smântână, la care noi îi zicem groştior, de pe poliţă". „Da tu ia-i văzut cum să fut?" -întreba ţiganul-şef de dormitor. „Nu i-am văzut, că io nu mă culcam în pat. Io mă culcam pe o pătură întinsă pe podele, lângă soba de fier gros, pentru că mie tăt timpul îmi era frig. Adormeam numa târziu, că-mi era frică că cade soba pă mine. Intr-o noapte am visat că soba are dinţi de foc şi ochi de foc şi că s-o întors cu gura la mine şi era gata să mă mance. Ştiu că am urlat rău şi că ibovnicu , care era cu mama în pat o venit la mine şi mi-o dat o pungă de biscuiţi, da nu mi-o trebuit, că m-am spăriet şi de el, că n-am ştiut că doarme la noi. In noaptea aia, n-am mai vrut să dorm, că mama mi-o pus mâna pe frunte şi mi-o zis că am fierbinţeli şi para de la sobă îşi tot întindea limba către obrazu meu şi m-am dus la oglindă să văd dacă nu m-o muşcat soba de obraz. Apoi am auzit că mama plânge şi m-am dus la ea, c-am crezut că plânje păntru că am fierbinţeli, da ea o strigat la mine că să mă duc să mă culc şi să

Dan Trif

nu tăt umblu prin casă ca strigoii. Dimineaţa, ibovnicu n-o stat să mance balmoş cu noi. înainte de balmoş ne rugam la Dumnezo, după cum zicea mama, apoi pe mine mă punea s-o leagăn pe sora mai mică, da asta era atâta de rea că tot timpul plângea, chiar dacă îi puneam în gură o motroaşcă cu zahăr făcută din batistă. Odată, aşa m-am nervat că nu mai tace din muzicuţă, că am legănat-o aşa de tare, că s-o întors leagănu cu ea cu tot şi-o picat pe podele şi-atunci am văzut că aşa tace din gură, de gândeşti că o trăznit-o Dumnezo, da după aia s-o pornit pă plâns aşa de tare mai ceva ca porcu pă care-l tai. Aunci am fost gata-gata să-i bag nişte pumni în burtă, da mi-o fost milă că numa pe ea o aveam soră bună şi mică. Că sora mea mai mare umbla după ceva bărbat, ca să se mărite, că la şcoală era prea proastă ca să ajungă cineva. Noi, cei mai mici ca ea, ne uitam la cărţile ei care miroseau frumos, de le şi lingeam, atâta ne erau de dragi. Când tata n-o mai dat deloc pe-acasă, o venit un domn de la raion şi-o zis că trebuie făcut oareşce cu copiii ăştia şi că cel mai bine ar fi să fim duşi la azil,

unde alta-i viaţa şi mama n-o zis nici da, nici nu. Sora mai mare o zis că ea nu merge nici la un azil, că acolo eşti închis şi mori de foame. Domnu de la raion o zis că

nu-i drept, că nu-i aşa cum zice ea, da că ea nu-i musai să meargă, că-i destul de mare ca să mai înceapă o dată clasa a şaptea după doi ani de întrerupere. Sora mai mare o zis că-i aşa şi i-o arătat la domnu de la raion fusta de semicangăr căpătată de la o moaşă la care i-o spălat hainele. Domnu o zis că-i frumoasă şi că asta se poartă numa la oraş. Nu-i nici un bai, i-o zis sora noastră şi ea o rămas acasă cu mama şi de noi s-o ocupat prevederile sociale, care ne-o suit într-un imeseu şi ne-o dus undeva departe de casă."
„Şi mă-ta ce-o făcut?". „Mama o închis uşa de la imeseu, şi noi nu i-am mai văzut faţa şi dusă o fost", zise copilul cel nou. „Şi voi ce-aţ făcut?", continuă ţiganu . „Noi ne-am pus pe băunat şi de lovit cu pumnii în păreţii imeseului, până ce-o venit şoferul cu un ochi de sticlă şi ne-o suduit de sfinţi şi de bitanji ce sântem".

33. Poveştile serilor lungi (II)

armătoru la povestea lui să vie ăla din Morlaca! Bă, auz !" -strigă ţiganu -şef de dormitor. „Io v-am mai povestit odată" - zise băiatul. „Nu-i bai, zî să margă! - comandă şefu .
„Da n-am mare lucru de povestit, da dacă vreţ... Io am stat mai mult la bunici. Bunieu meu era bun şi deştept ca un împărat. Şi când se supăra pe mine, că făceam prostii mie nu-mi era ciudă că-mi zicea „Mă Ioane, prostule". Bunieu ştia să râdă de toată lumea, da nime nu se supăra pe el. Când o avut oameni la lucru la fân, o întrebat-o pe mama dacă oamenii s-o săturat de mâncat şi dacă o ajuns mâncarea. Mama i-o zâs c-o ajuns, că n-o mai rămas nimic. Atunci bunieu i-o zis că de unde ştie ea că oamenii s-o săturat, dacă n-o mai rămas nimic. Bunieu îmi povestea fest poveşti cu balauri şi cu strigoi. O zâs că pe vremuri era o femeie care avea coadă şi când o murit, i-o văzut oamenii coada şi după moarte s-o făcut strigoaie şi sujea laptele de la vaci. Bărbaţii zâceau că

bine că numa de la vaci. în nopţi fără de stele umbla prin grădini în formă de cal alb".
„Şefu , zî să nu mai povestească de strigoi, că mă apucă frica" - se rugă Marinică din Chendremal.
„Lasă, mă, strigoii. Povesteşte altceva" - strigă ţiganul. „No, bine, bine. Vă povestesc altceva. Bunieu zicea despre pută că copiii cred despre ea că-i făcută pentru pişare, iar bătrânii sânt siguri că-i pentru pişare." „No aşa, mă copile" -aprobă ţiganul.
„Bunieu era deştept, că toţi oamenii veneau la el să ceară sfaturi cum să facă una şi cum să facă aialaltă. Mi-aduc aminte că pe mătuşa mea o certat-o foarte tare, că atunci când i-o murit bărbatu , mătuşa s-o pus p-un plâns cu strigături de oamenii care-o venit la mormântare s-o apucat de râs. Striga mătuşa către mort, cu părere mare de rău, că când o fost pe patu de moarte unchiului i-o trebuit cârnaţ şi ea n-o avut şi pe când i-o adus de la o vecină, l-o găsit mort. Striga mătuşa de durere: *„Mă Ioane, fătu-meu, Uncie stă carnaţii tău Vai, femei, dragile mele, Daţi la bărbat când or cere Că şi-a meu când o cerut I-aşfi dat da n-am avut. l-am datpă când o murit D-atunci nu i-o trebuit.* "Apoi mătuşa şi-o adus aminte de cânepa lor şi de iapa lor, Neagra: *„loi, că ce om bun o fost, Iei o băgat, iei o scos. Vai, săraca Neagra*

me Cine s-a sui pă ie Cine-a mătura ocolu Cine-a face măturoiu Cine-a mai ara ogoru Cine mi-a mai curăţa hornul... " „Bimicu s-a supărat foc şi i-o zis la mătuşa că el aşa muiere proastă n-o mai văzut. Da şi bunicu avea o boală, că toată ziulica bea palincă dintr-o sticlă şi el dormea şi vara şi iarna afară în tărnaţ. Şi-n tinereţe bunicu o fost un bărbat frumos, de toate fetele umblau după el, da el o ales-o pe bunica. Cu asta am gătat, nu mai am ce să vă povestesc. După ce-o murit bunicu , toate s-o stricat şi o venit cei de la prevederile sociale şi mi-o zis că m-or duce într-un loc unde-o să iasă om din mine. Dacă ştiam unde mă duce, n-aş mai fi stat în Morlaca, m-aş fi dus şi-n Izdraiel, numa să nu mă găsească. C-aici nu-i fain. La Morlaca aveam horitori şi jucători care băteau toate satele la concursuri. Şi eu jucam şi-am ajuns pe locul trei la faza pe Cluj, că era musai să câştige cei din Cluj, care se

mişcau ca strigoii, că făceau şcoală de balet. Ăia erau galbeni la faţă şi gândeşti că n-aveau sânje-n pută. Când stigau şi ei strigături la joc, gândeşti că cârăiau găinile noastre din ocol. Fetele lor nici n-aveau ţâţe şi buci şi se îndoiau ca nişte râme. Da la comisia de la Cluj le-o plăcut ăştia, că cred că aveau şi ei copii daţi la balet. Şi cu asta am gătat de povestit... Noapte bună copii, cum zice la difuzor..."

34. La masă cu domnul ministru

e undeva şi cândva trebuia să primim şi noi, internaţii din casa de copii, un dram de educaţie. Chiar dacă educatorii noştri nu erau la cea mai mare înălţime, „furam" de la ei cel puţin stilul de-a se scobi între dinţi cu un chibrit fără fosfor sau cu o schijă dintr-un leat. Cel puţin la acest capitol eu n-aveam ce învăţa, deoarece primisem o lecţie la Tămaşa. Tanti Lili, moaşă în sat şi mamă vitregă a surorii mele, se mândrea cu un nepot „ataşat de la Bucureşti pe lângă Republica Peru", explica ea, care „şi-a schimbat numele din Mărgăoan în Mănescu", minţea ea ca să impresioneze miliţia din Zalău, care se prea interesa de bijuteriile moştenite de tanti. Nepotul acesta, Mărgăoan sau Mănescu, cel mai mare domn pe care l-a avut Tămaşa în acele vremuri, venise în vizită la neamurile sale din sat şi n-o putea ocoli nici pe tanti Lili.

Tanti Lili, singura tanti din sat, pregăti o masă ca-n poveşti în cinstea domnului, masă la care m-a poftit şi pe mine, dacă tot

D

eram în vizită la soră-mea. Domnul ministru Cornel - aşa îl numea tanti - n-a prea vorbit cu noi şi privea plictisit cerul Tămăşii, care, bistoş, nu semăna cu cel din Republica Peru. Fericit că stăteam la masă cu un domn atât de mare, am gândit că n-ar strica să-l întreb câte ceva. Ataşat... ataşat... Oare ce-o fi?

Şi mă pomii: „Domnule ataş Cornel, acolo, în Republica Peru, sânt maimuţe?". „Sânt", mi-a răspuns. „Şi-i drept că cum te stâmbi tu la iele, aşa se strâmbă şi iele la tine? Şi-i drept că dacă le nervezi se pişe pe tine?"

N-apucă să-mi răspundă, că tanti Lili interveni nervoasă: „Tacă-ţi fleanca, mă pruncule, că mima prostii voroveşti". Dar n-am ţinut cont de ea şi nici de bade Ghiurcă, bărbatu-so, care de nu-ştiu-câte ori îl tot întreba pe domnu ministru: „Oare, oare ce-o hi de lumea asta?", chiar dacă acesta îi răspunse odată „La această întrebare mă văd şi eu în imposibilitate dc-a vă răspunde cu exactitate". Eu: „îi drept că brazilienii o pus o maimuţă în poartă şi că când o tras Pele un şut, nime n-o mai găsât în veci pururi nici maimuţa, nici minjea?". Deşi n-am înţeles nimic din răspunsul lui - „E un zvon cu totul şi cu totul eronat", am continuat asaltul: „Vineto s-o născut în Republica Peru?" "Copile, nu ştiu despre cine vorbeşti." „De

Vineto, indianu care s-o făcut preten cu Oşatărhan din «Comoara din lacul de argint»". „Poate te referi la marele lac Titicaca, din josul ţării". Aici m-am oprit, crezând că-şi bate joc de mine şi de Titi din înceieuliţă, băiat prea marc ca să-l ciufulească Titi-caca. Când tanti Lili ne-a adus friptura, l-am întrebat dacă „în Republica Peru trăiesc şi curcoii?". Mi-a venit să-i arunc o labă de pasăre în bot când l-am auzit că-i zice lui bade Ghiurcă o poreclă, sau ciufală cum îi ziceam noi, pentru mine: „Copilul ăsta e mojic şi sălbatec". în gând l-am suduit de mamă, apoi l-am lăsat în pace, ascultând în schimb ce-i povestea lui bade Ghiurcă despre partidul comunist din Republica Peru, „partid care din păcate, cel puţin deocamdată, este nevoit să lupte în ilegalitate". „Săracu "- a oftat tanti Lili.

Văzând cât de atent şi cât de frumos mânca domnu Mănescu, nu puteam decât să-l imit. La

sfârşit, domnul a luat un chibrit şi s-a scobit între dinţi..., cum fac domnii. Am luat şi eu un chibrit pe care l-am ascuţit cu cuţitul şi l-am petrecut printre dinţii mei aranjaţi alandala, căutând rămăşiţe de carne de „curcoi" şi căscând o gură cât o şură. N-am băgat de seamă că chibritul mă rănise, până când tanti Lili mi-a zis nervoasă: „închide-ţ gura aia şi du-te de la masă, că-ţ

curje sânje din jinjie". M-am dus să mă caut în oglindă şi mare mi-a fost mirarea când mi-am văzut „fleanca", la fel ca a unui crocodil împuşcat în gură.
Educatorii se scobeau mai puţin frumos decât o făcea „domnul ministru".

35. Brăţara de aur

meseria e brăţară de aur" -ne-a asigurat tovarăşul director Boţi la adunarea din clubul internatului, unde, în primele rânduri stăteam noi, elevii care nu ne mai hotărâm odată, dracului, ce meserie dorim să „îmbrăţişăm".
„V-am mai spus şi vă repet - continua tovarăşul Boţi - că statul v-a luat şi v-a îngrijit ca să iasă oameni din voi. Trebuie să vă hotărâţi odată, în trăznet, că uitaţi-vă că a-nu -ştiu-câta oară domnii ăştia de la fabrica de cărămizi din Jimbolia vin ca să vă lămurească că-i bine şi frumos ca să vă faceţi cărămidari". Degeaba însă se strofoca tov. Boţi, că nici unul dintre noi nu avea un astfel de vis. Nu puteam să nu-mi amintesc de pielea neagră a ţiganilor care făceau cărămizi în partea Capătusatului, din Tămaşa. Ei şi numai ei făceau „tegle" din lut amestecat cu paie.
Şi nici unul nu jinduiam după merele şi prunele cu care era plină Jimbolia - după spusele domnilor din acel paradis de ţară. Nu

erau interesaţi nici măcar cei de „altă culoare" dintre noi. Aşadar, jimbolienii au plecat dezamăgiţi spre alte internate de acest gen.
Tovarăşul Boţi ne-a dat altă temă de meditaţie: „Cât de repede să vă alegeţi una din meseriile care-s sosite de la Cluj: strungar, frezor-rabotor, tinichigiu, constructor pe şantier sau mai ştie dracii ce, de felu ăsta... Mai sânt posturi şi de tractorist, la Aiud. Nu vă gândit toţi la liceie (cuvânt pronunţat de el ca şi „veceie"), că liceiele nu vă pun în mână nici o pită".
Ne-am tot gândit şi ne-am tot gândit, dar nu ştiam ce „brăţară de aur" să ne alegem.
Marinică din Chendremal comenta într-un grup adunat lângă coteţele porcilor: „Io am povestit cu tata şi mi-o zis că nu de aia m-o dat la şcoală ca să ajung strungar, adecă bărbat care să deie oile în strungă, că meseria asta puteam s-o fac şi acasă, şi fără atăta işcoală. O zâs că din tăte înşirate de derector să-mi aleg frezor-rabotor, că aşe-i zâc la meseria asta curvele de ruşi: frezor-robotaior. Da-i bună meseria, că pe lângă salariu îţi mai pică şi ciubuc de la bărbaţii la care le tai freza, adecă îi tunzi".
Cei care nu ne-am ales nimic din lista meseriilor am fost anunţaţi că vom fi trimişi, la terminarea şcolii, la examen pentru

tinichigii constructori, „c-acolo-i mare nevoie de personal".
Interesându-mă ce-i meseria asta şi cu ce se mănâncă, am hotărât că nu voi reuşi niciodată la acel examen. Mă şi vedeam alunecând pe planşeele de tablă zincată de pe vârful casei, asurzit de zgomote mai mari decât cutiile goale de conservă bătute cu bota.
Fetele, „cele mai proaste la învăţătură", erau îndemnate să „îmbrăţişeze" croitoria sau „spălatu pe cur a betegilor" - cum zicea Pârţa, în chip de surori la spitale. Cioara, tunsă ca Pâslăriţa, nu dorea altceva decât să se facă cântăreaţă de muzică uşoară: „Că am voce ca Pâslăriţa şi ştiu şi

dansa „Mambo, twist şi şeik". Cu un creion de ţintă îşi desena o aluniţă pe obraz ca să semene cu Margareta şi, când n-o vedeau educatorii, se scălămbăia ca o apucată, cântând cu o voce groasă: *„Nu te mai juca, azi cu viaţa mea Daba-daba-da, daba-daba-da... "* sau „ *Congraciuleişăn, anjuruleişăn Atâta scrie doar pe telegrama ta..."* Ea, săraca, a fost trimisă forţat să „îmbrăţişeze" meseria de cojocar, alături de cioroiul Şofron.
Scumpa de Pârţa era cea mai feicită. Ea şi-a ales meseria de bucătăreasă, „unde -zicea ea încântată - voi da atac la toate frigiderele şi la toate magaziile cu mâncare!"

36. Despre gravitaţie

La lecţiile despre Eminescu toţi stăteam cu gura căscată. Ceva, ceva se petrecea cu noi. Pe Pârţa-Păuna-umflată, după noul nume, o mişcase într-atât, încât, emoţionată, recită în loc de „chip de lut", „cap de lut..." şi în loc de *„Pătrunde-n casă şi în gând Şi viaţa-mi luminează... ",„Pătrunde-n mine şi în gând Şi casa-mi luminează.."* Noi, nesiguri pe versuri, ne-am uitat cu invidie la Păuna şi n-am înţeles de ce tovarăşa de română i-a dat numai cinci, şi fără comentarii. Vorbindu-ne despre universalitatea poetului şi despre cosmos, tovarăşa de română ne făcea să nu înţelegem nimic şi să ni-l închipuim pe Eminescu ca pe un fel de extraterestru, venit cu o farfurie zburătoare numită „Luceafăru ", ca să sufere de dragoste în România, dar Cătălin, mai şmecher, i-a suflat-o pe fata cu cap de lut. „De aceea, Eminescu suferă în toate poeziile lui de iubire neîndeplinită", scriam noi în teză.
Uitându-se visător pe fereastră, tovarăşul de geografie ne întreba molcom: „Copii,

voi ştiţi cumva de ce oamenii şi animalele nu cad de pe globul pământesc?" Pentru că la început ne întreba cu atâta blândeţe, nici nu ne sinchiseam să ne gândim: aşteptam să-şi răspundă tot el la întrebarea care-l frământa. Neprimind nici un răspuns, tovarăşul începea să se roşească la faţă şi repeta întrebarea, dar mai categoric. Isteţii clasei erau de mult cu mâinile sus, dar tovarăşul nu de la aceştia aştepta vreun răspuns. „Ia răspunde tu, Meseşan!" - ordonă profesorul. Acesta răspunse destul de sigur pe el: „Se ştie că oamenii şi animalele nu cad de pe pământ fiindcă stau cu capul în sus şi n-au cum să cadă numai dacă se urcă în copac sau în vârfu casei". „Trei! Stai jos!", spuse profesorul, apoi ridică alt elev. „Oamenii de ştiinţă au demonstrat că oamenii şi animalele nu au cum să cadă de pe pământ, pentru că pe multe părţi pământul este drept, adică plat, dar nu stă pe nişte elefanţi, cum credeau indienii greşit. Pământul stă singur şi noi nu vedem că se învârteşte, fiincă e rotund". „Patru! Stai jos!" - tună profesorul, după care o ridică pe Pârţa-Păuna grasă: „Spune tu fată, tu ai auzit cumva de gravitaţie şi ce înseamnă aceasta?". Pârţa, făcând ochii cât cepele, răspunse: „Gravidaţia este ceva ce li se întâmplă femeilor când rămân gravide". „Stai jos, măgăriţă! Doi!". Cunoscut fiind faptul că tovarăşul de geografie nu ne

spusese niciodată „ secretu mămăligii", cu care se lăudase, am crezut că aproape de acest subiect poate fi şi răspunsul la întrebarea catastrofală. In consecinţă, când venise şi rândul meu, am răspuns ca atare: „Răspunsul la această întrebare se leagă de „secretu mămăligii", ştiut numai de dumneavoastră." Tovarăşu s-a înfuriat atât de tare, de am crezut că-i va exploda obrazul. „Sân-teţi o clasă de dobitoci şi vă las pe toţi corigenţi şi repetenţi, prostalăi şi cretini ce sânteţi" - ne-a ocărât tovarăşu , chemând-o apoi pe tovarăşa de dirigenţie.
„ Vai, vai, copii, cum l-aţi putut supăra pe tovarăşu de geografie!? Da se poate una ca asta, să nu ştiţi voi ce-i aia gravitaţie? Dacă n-ar exista gravitaţia, nici n-am putea sta de vorbă acuma, că toţi am zbura care-ncotro. Gravitaţia este elementul care vă ţine legaţi de pământ şi

de bănci. Fără gravitaţie nici nu se poate concepe lumea, fără ea nici nu se poate mânca şi trăi. Gravitaţia este ceva superb, care ne ţine în loc. Lăsaţi să cadă creioanele şi veţi constata că şi ele cunosc gravitaţia, nu numai oamenii şi animalele." - ne explica diriginta noastră. Din acel moment, tovarăşa de dirigenţie fu botezată cu un nume nou: „Avem oră cu această tovarăşă de gravitaţie, cu care nici n-am putea sta de vorbă dacă ea n-ar exista..."

37. înspre nu-ştiam-ce

esteţi păşi în viaţă singuri - ne vorbea un profesor de *99 V* «rezistenţa materialelor», sosit de la inspectoratul de cultură -, dar nu trebuie să vă temeţi. Munca vă va ajuta mult să răzbiţi. Nu de muncă trebuie să vă fie frică, ci de oameni. Voi sunteţi nişte suflete rănite, mereu umblătoare, în căutare de căldură, de afecţiune. Aici, la acest capitol, sunteţi voi vulnerabili, pentru că în ciuda suferinţelor trăite nu aţi dobândit un «scut» de impasibilitate care să vă protejeze". Ne uitam la acel profesor ca la un extraterestru care ne vorbea într-o limbă ciudată, necunoscută nouă, dar pe care îl urmăream cu supuşenia holbată a unor bovine. „Vă vorbesc din experienţa mea, pentru că şi eu am crescut la o casă de copii - continuă profesorul. Voi veţi suferi mult, pentru că nu veţi găsi pe nimeni care să vă coate-n coarne, aşa cum aţi vrea voi. Totdeauna veţi fi mai trişti decât alţii şi veţi râde mai puţin decât aceştia. Fără să vreţi, îi veţi chinui pe cei din jur cu

egoismul ce se va naşte în voi. Că suferinţa înnobilează, dar poate şi înrăi.

Mă treziră din vis smuciturile conductorului de tren, care îmi comandă: „Scoală, mă copile, c-ai ajuns la capăt de linie. Coboară!" Buimăcit de somn, am scos instinctiv foaia de drum, pe care era tăiat cu pixul cuvântul „întors". De afară, în toiul nopţii, mă priveau aceleaşi cuptoare imense în care ardea varul. Limbile de foc indicau cerul de smoală.

îmbarcat într-un autobus slinos, alunecam dinspre nu-ştiam-unde, înspre nu-ştiu-ce-mare-şi-necunoscut-oraş-ce-mă-va-înghi-ţi-cu-bocanci-cu-tot...

(Sfârşitul Cărţii a doua)

CUPRINS

1. Imeseu 7
2. Peteleii 11
3. Poveste cu copii bolunzi 15
4. Scroafa verde fără coadă 18
5. Hărmălaie la cantină 21
6. Mersu pe curea 24
7. Bătaia cu perne 28
8. Iubire, dop de porţelan 31
9. Scrisoare de la Tămaşa 34
10. Scrisoare către Elvira 37
11. Domnişoara Baltă 40
12. Căutătorii de talente 43
13. Secretu mămăligii 46
14. Munca din dragoste 49
15. Mort în magazia de lemne 53 16.Scrisoare de la Ovidiu 57
17. Educatoarea fata-moşului 60
18. Acolo, unde negrii cântă 64
19. De sărbători (1)67
20. Sărbători (2) 70
21. De sărbători (3)74
22. La un ceai cu tovarăşul Boţi 77

23. Vânătoru de munte 81
129
Dan Trif
24. Scrisoare de la Ovidiu (2) 85
25. Vacanţe cu cântece 88
26. în vizită la Bucureşti 91
27. Margareta94
28. Despre frumuseţe 98
29. Despre frumuseţe (2) 101
30. "încântător în steaua ta" 104
31. Aspiranţi UTC 107
32. Poveştile serilor lungi (I) 110
33. Poveştile serilor lungi (II) 114
34. La masă cu domnul ministru 117
35. Brăţara de aur 121
36. Despre gravitaţie 124
37. înspre nu-ştiam-ce 127
Tipărit la Imprimeria
«ATLAS-CLUSIUM»
Cluj-Napoca, ROMÂNIA
Ianuarie, 2000
.
singuri şi ne obişnuiseră marile cărţi romaneşti şi străine pe această temă, aceeaşi senzaţie, pe alocuri, de „adevărat, prea adevărat"... Chiar şi locul rememorat în prima parte (satul Tămaşa de la marginea ţinutului sălăjan) revine obsesiv, este punctul în jurul căruia gravitează amintirile copilului Trăienică, deşi această a doua parte are ca decor exterior orăşelul A. din inima Munţilor Apuseni, cu a sa casă de copii... Şi totuşi, există ceva esenţial nou în aceaste alte secvenţe ale „reaşezării în memorie": o anumită gravitate şi seriozitate (adeseori amară) în atitudine, iar în planul construcţiei, o stăpînire şi o „rotunjire" mai clară a faptului descris sau povestit, precum şi o aplecare mai atentă spre personaj, mai ales la nivelul portretizării (reuşind un „minibestiar" remarcabil); semne, toate acestea, ne place să credem, ale romancierului Dan Trif, cel care va fi după ce-şi va fi încheiat ciclul memorialistic şi se va lăsa locuit în exclusivitate de ficţiunea literară şi de imaginaţia romanescă.
Nicolae Mocanu